

DIAKONINEN PERHETYÖ JYVÄSKYLÄSSÄ

**Työntekijöiden kuvauksia diakonisesta perhetyöstä Keltinmäen,
Säynätsalon ja Vaajakosken alue seurakunnissa**

Laura Hämäläinen & Maiju Koistinen

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Itä, Pieksämäki

Hoitotyön koulutusohjelma

Diakonisen hoitotyön suuntautumis-
vaihtoehto,

Sairaanhoitaja (AMK) +

diakonian virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hämäläinen Laura & Koistinen Maiju. Diakoninen perhetyö Jyväskylässä. Työntekijöiden kuvauksia diakonisesta perhetyöstä Keltinmäen, Säynätsalon ja Vaajakosken alue seurakunnissa Diak Itä, Pieksämäki, syksy 2012, 70 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Hoitotyön koulutusohjelma,
Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto, sairaanhoitaja (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Opinnäytetyössä kuvattiin diakonisen perhetyön toteutumista kolmessa alue seurakunnassa Jyväskylässä. Tarkoituksena oli selvittää, millaista diakonista perhetyötä Keltinmäen, Säynätsalon ja Vaajakosken alue seurakunnissa tehdään, millaiset toimintamallit ohjaavat diakonisen perhetyön suunnittelua ja toteuttamista sekä millaisia näkemyksiä diakonista perhetyötä tekevillä työntekijöillä on diakonisen perhetyön kehittämisestä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa diakonisesta perhetyöstä uutta tietoa, jota voidaan hyödyntää diakoniatyön kehittämisessä Jyväskylän seurakunnassa sekä laajemmin myös muissa seurakunnissa.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Kolmessa alue seurakunnassa järjestettiin ryhmähaastattelut, jotka videoitiin. Haastatteluihin osallistui yhteensä 10 työntekijää, jotka tekivät alue seurakunnissaan eri ammattitaustojen näkökulmasta diakonista perhetyötä. Lisäksi haastattelutilanteissa oli paikalla kaksi työharjoittelussa ollutta opiskelijaa. Saatu aineisto analysoitiin sisällön analyysi -menetelmällä.

Diakoninen perhetyö ilmeni laaja-alaisena moniammatillisena ja verkostoitumista vaativana työnä, jossa kohdataan erilaisia perheitä eri elämäntilanteissa. Diakoninen perhetyö koettiin henkisesti raskaaksi, mutta kuitenkin hyvin merkitykselliseksi. Työmuodoissa huomioitiin asiakaslähtöisyys. Työmuodot jakaantuivat yksilöiden kohtaamiseen, ryhmätoimintaan sekä kaikille avoimiin tapahtumiin tai tilaisuuksiin. Työtä kuvattiin ammatilliseksi, jota toteuttavat kirkon eri ammattialojen edustajat. Vapaaehtoisia oli myös mukana toteuttamassa diakonista perhetyötä ja vapaaehtoisten osuus arvioitiin tulevaisuudessa muodostuvan aiempaa merkittävämmäksi.

Diakonisen perhetyön suunnitteluun vaikuttivat työntekijöiden persoona sekä kiinnostuksen kohteet. Asiakkaiden toiveet ja tarpeet otettiin huomioon keräämällä palautetta ja toiveita. Suunnitteluun vaikuttivat myös resurssit, perinteet sekä arvot. Diakonisen perhetyön toteutuksessa näkyi hengellisyys, yhteisöllisyyttä edistävät tavoitteet sekä ennaltaehkäisevä että terveyttä edistävä työote. Diakonisen perhetyön tulevaisuuden haasteina olivat yhteiskunnan, globaalin maailman ja seurakuntien muutokset sekä asiakkaiden entistä haasteellisimmat elämäntilanteet. Diakonisen perhetyön kehittämisen suhteen nostettiin esiin tavoitteita, koulutus- ja resurssitarpeita sekä kehittymishaasteita. Diakonisen perhetyön huono tunnettavuus nousi esille tutkimuksessa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että perheiden tarpeiden turvaamiseksi tarvitaan yhteistyötä sekä seurakunnan sisällä diakonisen perhetyön tiimin muodossa että kunnallisten toimijoiden kanssa. Diakoninen perhetyö on ennaltaehkäisevää ja perheiden tavoittamiseksi apua tulee tarjota aktiivisesti uusien viestintäkeinoin. Oikein kohdennetuilla resursseilla ja toimintamuodoilla diakonisella perhetyöllä on mahdollisuus vastata perheiden tarpeisiin.

Asiasanat: diakoniatyö, diakoninen perhetyö, perhe, laadullinen tutkimus

ABSTRACT

Hämäläinen, Laura & Koistinen Maiju

Diaconal family work in Jyväskylä. Diaconal worker's descriptions of diaconal family work in Keltinmäki, Säynätsalo and Vaajakoski parish. 70p., 3 appendices, Language: Finnish. . Pieksämäki, Autumn 2012

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme on Nursing, Option in Diaconal Nursing. Degree Nurse Diaconess.

In this thesis it is described how diaconal family work is put into practice in three different parishes in Jyväskylä Evangelical- Lutheran congregation. The purpose of this thesis was to find out: 1 What kind of diaconal family work was done in Keltinmäki, Säynätsalo and Vaajakoski parishes? 2 What kind of operations models were guided regarding planning and practice of diaconal family work? 3 What kind of viewpoint church workers have about the development of diaconal family work? The function of the thesis was to produce new information that is recoverable in the development of Jyväskylä congregation and also in other churches.

The method of this thesis was qualitative. The data was collected by theme interviews. The group interviews were conducted in the three different parishes. Interviews were video-recorded. There were ten workers and two students that took part in interviews. They were working in different occupations in those parishes. The data was analyzed by the content analysis method.

Diaconal family work was a widely recognized phenomenon, multiprofessional and work that require networking. Different families with hard life situations were met in diaconal family work. Diaconal family work was felt to be hard, but the work was considered significant. There was noticed customer orientation in the diaconal family work. There were individual and group meetings and open events for everybody. The work was professional, and it was done by the different specialists of the church. Volunteers were doing the diaconal family work with the workers and in the future volunteers will be more needed.

The personality and interest of workers were observable in the planning of diaconal family work. Wishes and needs of clients were considered by collecting feedback and expectations. Resources, traditions and values affected the planning of diaconal family work. The aim of diaconal family work seemed to help the progress of spirituality, communality, precautionary, and health promotion. Changes of society, global world and churches were the future challenge of diaconal family work. Also the harder life situations of the clients were challenging. Training, recourses, goals and improving challenges were mentioned when the improving of diaconal family work was described. It was find out that diaconal family work was not well-known enough among the people.

As a conclusion it is obviously that co-operation is needed with the church and the community if needs of the families are protected. Teamwork of the diaconal family workers would help them to work. Diaconal family work is precautionary and if workers want to reach the families with problems they have to develop the communication and information. Diaconal family work helps families if resources and forms of activity are right.

Keywords: Diaconal work, diaconal family work, parish family work, family, qualitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2.1 Perhe diakoniatyön asiakkaana	7
2.2 Kirkon diakoniatyö ja strategiat	9
2.4 Jyväskylän seurakunnan diakoniatyö	11
3 DIAKONINEN PERHETYÖ	14
3.1 Diakonisen perhetyön monimuotoisuus	14
3.2 Diakonisen perhetyön toteutuminen seurakunnissa	15
4 YHTEISTYÖ DIAKONISESSA PERHETYÖSSÄ	19
4.1 Kunnallinen perhetyö	19
4.2 Verkostoitumisesta tukea diakoniatyöhön	20
4.3 Moniammatillisuus diakonisessa perhetyössä	21
4.4 Diakoninen perhetyö tässä tutkimuksessa	22
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	24
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
6.1 Tutkimuksen kohderyhmä	25
6.2 Aineiston hankintamenetelmät	26
6.3 Aineiston analysointi	28
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
7.1 Diakonisen perhetyön toteutuminen	30
7.1.1 Työntekijöiden määritelmä diakonisesta perhetyöstä	30
7.1.2 Työmuodot diakonisessa perhetyössä	31
7.1.3 Toimijat diakonisessa perhetyössä	33
7.1.4 Diakonisen perhetyön asiakkaat	35
7.1.5 Verkostot diakonisen perhetyön tukena	37
7.2 Diakonisen perhetyön suunnittelu ja toteutus	39
7.2.1 Työntekijöiden ja asiakkaiden vaikuttamismahdollisuudet diakonisen perhetyön suunnittelussa	39
7.2.2 Toimintasuunnitelmat, resurssit, perinteet ja arvot ohjaamassa diakonisen perhetyön suunnittelua	40
7.2.3 Hengelliset ja yhteisölliset tavoitteet	43
7.2.4 Ennaltaehkäisevät ja terveyttä edistävät tavoitteet	43
7.3 Diakonisen perhetyön kehittäminen	46

7.3.1 Tulevaisuuden haasteet ja tavoitteet.....	46
7.3.2 Koulutus ja resurssitarpeet	47
7.3.3 Kehittämistarpeet diakonisessa perhetyössä.....	48
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
8.1 Keskeiset tulokset	50
8.1.1 Diakonisen perhetyön toteutuminen.....	50
8.1.2 Diakonisen perhetyön suunnittelu ja toteuttaminen	53
8.1.3 Diakonisen perhetyön kehittäminen	55
8.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet	57
8.3. Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi.....	59
8.4 Omat kokemukset tutkimusprosessista.....	61
LÄHTEET.....	63
LIITE 1. TIEDOTE TUTKIMUKSESTA	67
LIITE 2. HAASTATTELURUNKO.....	68
LIITE 3. ESIMERKKI SISÄLLÖNANALYYYSIN TOTEUTTAMISESTA	70

1 JOHDANTO

Suurimmalla osalla perheistä menee maassamme hyvin, mutta myös vähäosaisuus ja moniongelmaisuus ovat nousemassa entistä näkyvimmiksi ongelmiksi. Seurakunnissa tehtävä perhetyö on yhteiskunnallisesti merkittävää ja sille on tarvetta. Diakonisen perhetyön kautta kohdataan perheitä, joita seurakunnan muun toiminnan myötä ei välttämättä kohdata. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 32–33.)

Diakonista perhetyötä on tutkittu erittäin vähän. Vasta viime aikoina aiheesta on tehty muutamia opinnäytetöitä (Rundgren 2008; Nikama & Vahtera 2008; Korhonen & Saarela 2004) ja muutamissa väitöskirjoissa (Juntunen 2011; Pyykkö 2011; Rättyä 2009) aihetta sivutaan. Aiheena diakonisen perhetyön tutkimus on siis varsin uusi, mutta entistä ajankohtaisempi. Opinnäytetyömme ajankohtaisuutta puoltaa vähäinen tutkimusten määrä aiheesta. Diakoniselle perhetyölle on selkeästi tarvetta, sillä perheiden eriarvoistuminen on yhteiskunnassamme lisääntynyt.

Opinnäytetyössämme kuvaamme, millaista perhetyötä tehdään Jyväskylän seurakunnassa. Yhteensä Jyväskylässä alue seurakuntia on yhdeksän, joista kolme oli tutkimuksemme mukana. Tarkoituksenamme oli kolmen alue seurakunnan työntekijöitä haastattelella kuvata, millaista diakonista perhetyötä seurakunnassa tehdään, millaiset toimintamallit ohjaavat työn suunnittelua ja toteutusta ja millaisia työntekijöiden näkemykset ovat diakonisen perhetyön kehittämisestä. Tutkimuksesta saadun tiedon perusteella diakonista perhetyötä voidaan kehittää.

Saimme opinnäytetyömme aiheen Jyväskylän seurakunnan diakonian työalasihteeriltä. Tartuimme opinnäytetyön aiheeseen diakonista perhetyötä kohtaan tuntemamme kiinnostuksen vuoksi. Lisäksi koimme mielekkääksi tutkia aihetta, josta on konkreettista hyötyä kotiseurakunnallemme. Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehdossa ja tulevaisuudessa mahdollisesti työskentelemme kirkon tehtävissä. Diakoniseen perhetyöhön perehtyminen, antoi meille valmiuksia nähdä perheet tärkeänä osana diakoniatyötä. Saimme myös yksityiskohtaista tietoa diakonisen perhetyön tilanteesta, kehittämisestä ja tulevaisuudesta. Tätä tietoa voimme hyödyntää tulevassa työssämme.

2 KIRKKO PERHEIDEN TUKENA

2.1 Perhe diakoniatyön asiakkaana

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheitä ovat perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Tilastokeskus. i.a.)

Perhebarometrissa 2007 selviää, että perhettä määriteltäessä biologinen lähisukulaisuussuhde nousee tärkeimmäksi tekijäksi. Seuraavaksi tärkeimpiä tekijöitä ovat vahva tunneside, samassa taloudessa asuminen, aktiivinen huolenpito, taloudellinen sidonnaisuus sekä päivittäinen oleminen tekemisissä toistensa kanssa. Perhettä määriteltäessä määritelmän tekijän oma elämäntilanne on vahvasti yhteydessä siihen, miten hän määrittelee perheen ja lähisuvun. Yleisemmin perheenjäseniksi luetaan ydinperheen jäsenet kuten puoliso ja lapset. (Paajanen 2007, 32–35.)

Perhekäsitys on saanut yhä suvaitsevampia muotoja ja erilaisia perheitä nähdään yhä enemmän julkisuudessaakin (Rotkirch 2007, 3). Kuluneen vuosikymmenen aikana on tullut myös lainsäädännöllisiä muutoksia. Kahden samaa sukupuolta olevan 18 vuotta täyttäneen henkilön parisuhde voidaan rekisteröidä lain säätämin edellytyksin (Laki rekisteröidystä parisuhteesta 2001). Vuonna 2006 voimaan tullut hedelmöityshoitolaki ei myöskään vaadi hedelmöityshoitoa saavalta naiselta perinteistä parisuhdemuotoa (Laki hedelmöityshoidosta 2006). Ymmärrys perhemuotojen monimuotoisuutta kohtaan on lisääntynyt lainsäädännön lisäksi myös ihmisten asenteissa, mutta samalla perinteinen ydinperhe säilyy suosittuna ihanteena ja käytäntönä (Rotkirch 2007, 3).

Suomessa moni perhe on todellisessa ahdingossa ja yleinen huoli huonosta selviytymisestä sekä omasta putoamisriskistä on kasvanut (Paajanen 2007, 3–4). Yhteiskunnan rattaista pudonneiden perheiden tilanne näkyy myös tilastoissa lastensuojelullisen tarpeen kasvuna. Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avoahuollollisten tukitoimien

piirissä oli vuonna 2010 yhteensä yli 78 500 lasta ja nuorta. Tämä on 11 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. (Tilastokeskus 2011.)

Perheillä, joissa kumpikin vanhemmista on työssä, menee taloudellisesti melko hyvin. Elinkustannusten nousu on huonontanut eniten työttömien, opiskelevien lapsiperheiden, yksinhuoltajien ja lastaan kotona hoitavien asemaa. Perhepolitiikalla pyritään siihen, että kaikilla lapsilla olisi samankaltaiset mahdollisuudet elämässä. Käytännössä tilanne on kuitenkin se, että erityisesti yksinhuoltajaperheiden taloudellinen tilanne on heikentynyt. (Lainiala 2010, 54–56.)

Diakoniatyöntekijöiden mielestä diakonisessa perhetyössä perhe on yksilöistä koostuva kokonaisuus, jolloin yhdelle perheen jäsenelle annettu apu vaikuttaa jokaiseen perheenjäseneen. Perhettä käsitteenä pidetään laajana, ja ydinperhe nähdään kolmen sukupolven välisenä suurempana yhteisönä. Myös suku vaikuttaa perheisiin. Perheeseen voidaan vaikuttaa yksilön kautta. Kaikki perheen jäsenet eivät välttämättä ole aina halukkaita ottamaan apua vastaan, vaikka vaikeudet koskettavat koko perhettä ja asioita on pohdittava koko perheen kannalta. Diakoniatyöntekijöiden työssä kohdataan harvoin kaikkia perheen jäseniä samanaikaisesti. Jokaisen yksilö nähdään osana kokonaisuutta, ja perheetönkin ihminen kuuluu aina johonkin laajempaan ihmisryhmään. Perhe on diakoniatyöntekijöiden näkemyksen mukaan kokonaisuus, joka kärsii sen yhden jäsenen kärsiessä. Diakoniatyöntekijät kokevat haasteellisena sen pohtimisen, kohdattaisiinko diakoniatyössä koko perhe yhdessä vai perheen yksittäinen jäsen. (Rättyä 2009, 94–95.)

Diakonisen perhetyön tehtävänä on etsiä toiminnan ulkopuolelta apua tarvitsevia perheitä ja ennaltaehkäistä perheiden ongelmia vahvistamalla vanhemmuutta (Vilén ym. 2010, 33). Rundgrenin (2008, 52) mukaan kuitenkin diakonisen perhetyön tyypillisimpiä asiakasperheitä ovat lastensuojelun tukitoimia tarvitsevat perheet, joten perhediakonia näyttäisi olevan enemmän korjaavaa työtä kuin ennaltaehkäisevää työtä. Diakonisessa perhetyössä tuetaan perheitä, joissa on työttömyyttä, päihteiden käyttöä, mielenterveys-, kasvatusta tai parisuhdeongelmia. Diakoniatyön kautta tuetaan myös taloudellisissa vaikeuksissa olevia perheitä. (Vilén ym. 2010, 33.) Diakoniatyöntekijöiden kokemusten mukaan asiakasperheissä on vaikeuksia ja ristiriitoja sekä ongelmia parisuhteessa ja lasten ja nuorten kasvatuksessa. Lisäksi lasten ja nuorten pahoinvointia ja häiriökäyttäytymistä esiintyy diakoniatyön asiakasperheissä. Vanhemmilla on vaikeuksia murros-

ikäisten lastensa kanssa, ja ristiriitatilanteissa lapset saattavat olla väkivallan uhreja. (Rättyä 2009, 95.)

2.2 Kirkon diakoniatyö ja strategiat

Diakoniatyö pohjautuu kirkkolakiin, jossa todetaan kirkon tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistavan Jumalan sanaa ja jakavan sakramenteja sekä toimivan muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi (Kirkkolaki 1993). Kirkkojärjestyksessä on myös maininta diakoniasta. Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. (Kirkkojärjestys 1991.)

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on erilaisia ulottuvuuksia suhteessaan ympäröivään yhteiskuntaan. Kirkon voidaan nähdä sijoittuvan sekä julkiselle sektorille että kolmanteen sektoriin. Kirkko paikantuu lähelle kansalaisyhteiskuntaa, koska se esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan muodossa pyrkii edistämään yksilöiden toteuttamaa auttamistoimintaa niin, että koko seurakunta kantaa vastuuta avun tarvitsijoista. Kirkon auttamistoiminnasta institutionalisoitunein ja järjestäytynein on ammatillinen diakoniatyö, joka täydentää julkista auttamistoimintaa. Tästä syystä kirkon toiminta muistuttaa julkista sektoria. Pyykön (2011, 32–33) mukaan ”Seurakuntien toimintaan liittyy näin sekä institutionaalinen että vapaaehtoissektoria muistuttava elementti ja seurakunnat paikantuvat kaksijakoisesti kansalaisyhteiskunnan ja valtion väliin”.

Diakoniatyön asema on Suomessa tunnustettu julkiseksi, yhteiskunnallisesti näkyväksi ja vaikuttavaksi toiminnaksi (Latvus 2011). Vuosittain kirkon työntekijöiden voimin kohdataan satojatuhansia lapsia, nuoria sekä heidän perheitään normaalin elämän keskellä sekä ongelmien kohdatessa. Seurakuntien työ määritellään kristillisiin arvoihin pohjautuvaksi ennaltaehkäiseväksi lastensuojelutyöksi ja työntekijöiden toimintatapa on lasta ja perhettä tukeva työote. Ennaltaehkäisevä lastensuojelu edistää lapsen kasvua kehitystä ja hyvinvointia. Kirkossa hyvinvointiin katsotaan kuuluvan fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja emotionaalisen hyvinvoinnin lisäksi myös hengellinen hyvinvointi.

Tukemalla vanhempia heidän kasvatustehtävässään, voidaan vaikuttaa lapsen kasvuoloihin, joka voi toimia ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. (Kirkkohallitus 2007b, 5.)

Seurakunnan työntekijöistä diakoniatyöntekijät ovat niitä, jotka koulutuksensa pohjalta ovat valmiimpia kohtaamaan ihmisten sosiaalista tai terveydellistä hätää. Tästä huolimatta he mielellään suuntaavat työtään myös niihin, joita joku muu seurakunnan työntekijä voisi tukea ja auttaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ne joilla on enemmän kykyä tuoda esille omaa avuntarvettaan saavat varmemmin apua. Heikommat ovat vaarassa jäädä liian vähäiselle huomiolle, koska he eivät välttämättä kykene esittämään tarpeitaan tai esittävät ne tavalla, joka aiheuttaa torjuntaa. (Jokela 2011.)

Diakoniatyössä on painottunut taloudellisen avun antaminen 1990-luvun laman seurauksesta lähtien. Taloudelliseen diakoniseen apuun on myös kohdistunut kritiikkiä, erityisesti silloin, kun apua on suunnattu julkisen sosiaaliturvan aukkojen paikkaamiseen. (Juntunen 2011, 6–7.) Jyväskylän seurakunta on määritellyt taloudellisen auttamisen pääsääntöisesti kertaluontoiseksi kriisiavuksi. Taloudellisia asioita ei käsitellä erillisinä muista ongelmista vaan mahdollinen aineellinen tuki on osa kokonaisuutta. Auttaminen edellyttää seurakunnalta usein myös verkostotyötä muiden toimijoiden kanssa. (Jyväskylän seurakunnan kirkkoneuvosto 2010.)

Suurin osa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon voimavaroista käytetään lapsi- ja nuorisotyöhön, jumalanpalveluselämään ja kirkollisiin toimituksiin sekä diakoniaan ja muuhun palvelutoimintaan (Kirkkohallitus 2007b, 3). Kirkossa työskenteli vuonna 2011 viransijaiset sekä vakituiset työntekijät mukaan luettuna 1486 diakoniatyötä tekevää henkilöä (Haastettu kirkko 2012, 346). Vuonna 2010 diakoniatyössä kohdattiin 4,7% maamme asukkaista. Suurin osa diakonistyössä kohdatuista oli työ-ikäisiä ja yksinasuvia. Kaikista asiakastyön yhteydenotoista 38% koski taloudellista hätää. Myös terveyteen ja sairauksiin liittyvistä asioista 27% sekä ihmissuhteista 26% on käynneillä keskusteltu. (Kirkkohallitus 2011.) Vaikka lasten määrä ei ole lisääntynyt, niin seurakunnan lapsityön työntekijämäärät ovat lisääntyneet vuosituhanen alkuun verrattuna. Lapsityössä toimivien määrän lisääntyminen kertoo osittain siitä, että työn laatuun on pystytty kiinnittämään huomiota ja työn panostuksia on pystytty joustavasti ja tarpeisiin vastaten muuttamaan. (Kirkko muutosten keskellä 2004, 152–153.) Kirkon työntekijöiden määrä on laskenut -230 henkilöllä vuosien 2007-2011 välisenä aikana, mutta varsi-

naista seurakuntatyötä tekevien osuudessa ei ole juuri tapahtunut muutoksia (Haastettu kirkko 2012, 346).

Yhteiskunnassamme tapahtuvat perheiden tilanteiden muutokset huomioidaan kirkon strategioissa. Perhe nähdään tärkeänä kumppanina kirkon perussanomien välittämisessä ja perheiden vaikeudet ja tarpeet huomioidaan työn kohdentamisessa. Meidän kirkko 2015 -strategian yhtenä tavoitteena on, että hengellinen elämä vahvistuu. Strategian mietintö avaa perheen merkitystä kirkon kumppanina hengellisen elämän vahvistamisessa. Kristityn yhteys Jeesukseen Kristukseen syntyy pyhässä kasteessa, jossa Jumala lahjoittaa uskon. Kasteen yhteydessä vanhemmat ja kummit sitoutuvat huolehtimaan lapsen kristillisestä kasvatuksesta yhdessä seurakunnan kanssa. Siksi seurakunnan tärkein yhteistyökumppani on perhe. Kirkko tukee perheitä arkielämän lisäksi myös vaikeuksissa ja ristiriidoissa. Myös strategisissa suuntaviivoissa kirkko haluaa huolehtia heikommista ja kantaa maailmanlaajaa vastuuta ja kiinnittää entistä enemmän huomiota lasten ja perheiden hyvinvointiin. (Kirkkohallitus 2007a, 38, 41.)

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian taustalla on perheiden hyvinvoinnin edistäminen. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian mukaan perhe on ollut monenlaisten muutosten kohteena, mutta edelleen se on lapselle ja nuorelle merkityksellinen kasvupohja. Strategiassa todetaan, että lapset ja nuoret voivat keskimäärin hyvin suomalaisessa yhteiskunnassa. Noin kaksi kolmasosaa suomalaisista on saanut erittäin hyvät lähtökohdat elämälleen. Strategiassa on kuitenkin otettu huomioon se todellisuus, että yhdellä kolmasosalla perheistä, kehitys on hyvinvoinnin kannalta huolestuttavaa. Ongelmat näyttävät kasvautuvan samoille lapsille ja nuorille ja samoihin perheisiin. Jako hyvin ja huonosti voiviin lapsiin ja nuoriin käy aikaisempaa selkeämmäksi. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategiassa yhtenä tärkeänä kohtana on yhteistyö kodin kanssa. (Kirkkohallitus i.a.)

2.4 Jyväskylän seurakunnan diakoniatyö

Jyväskylän seurakunta on Suomen suurin seurakunta ja siihen kuuluu lähes satatuhatta jäsentä. Jyväskylän seurakunta aloitti toimintansa vuoden 2009 alussa, jolloin Jyväskylän kaupunkiseurakunta, Jyväskylän maaseurakunta ja Korpilahden seurakunta yhdistettiin yhdeksi suureksi seurakunnaksi. Samaan aikaan seurakuntien alueella tapahtui kun-

taliitos. Jyväskylän seurakunta koostuu yhdeksästä toiminnallisesti itsenäisestä alueseurakunnasta, jotka on muodostettu pääpiirteissään kaupunkiseurakunnan ja maaseurakunnan entisten alueyksiköiden ja Korpilahden seurakunnan alueen pohjalta. Alue seurakunnat ovat Huhtasuon, Keltinmäen, Keskustan, Korpilahden, Kuokkalan, Palokan, Säynätsalon, Tikkakosken ja Vaajakosken alue seurakunta. Maaseurakunnan entisestä pääkirkosta, Taulumäen kirkosta, tuli Jyväskylän seurakunnan pääkirkko. Alue seurakuntia tukevat yhteisen seurakuntapalvelun toiminnot ja erilaiset tukipalvelut hoidetaan seurakunnassa keskitetysti. (Jyväskylän seurakunta 2012d.)

Jyväskylän seurakunnan strategian ”Rohkeasti hengellinen, reilusti välittävä” mukaan seurakunnan perustehtäväksi määritellään, että se kutsuu uskomaan ja luottamaan armolliseen Jumalaan ja rohkaisee välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Tavoitteena on, että seurakunnan jäsenet ovat yhteisö, jossa usko, rukous ja lähimmäisistä huolehtiminen antavat elämään tarkoituksen. Evankeliumin Jeesuksesta Kristuksesta tuodaan avoimesti julki ja omalla esimerkillä luodaan ympärille välittämisen ilmapiiriin. Strategiaa määrittävät arvot sekä toiminnan suuntaviivat. Diakonisen perhetyön kannalta merkittäviä suuntaviivojen selityksiä ovat muun muassa se, että lasten ja nuorten kristillinen kasvatusta pidetään tärkeänä tehtävä ja seurakunta tukee koteja, päivähoidtoa ja kouluja tavoitteen toteuttamisessa. Lisäksi seurakunta toimii määrätietoisesti yksinäisyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytyneisyyden vähentämiseksi ja tarjoaa kanavia hädässä olevien auttamiseen paikallisesti ja kansainvälisesti. Perheitä, parisuhdetta ja vanhemmuutta tuetaan monipuolisesti ja asiantuntevasti. (Jyväskylän seurakunta 2012b.)

Jyväskylän seurakunnassa työskentelee noin 30 diakoniatyöntekijää. Jokaisen alue seurakunnan alueella on yksi tai kaksi diakoniatyöntekijää. Lisäksi diakoniatyöntekijöitä työskentelee erityisryhmien parissa. Jokaisella alue seurakunnalla on omaleimainen diakoniatyö ja se voi pitää sisällään varsin erilaista toimintaa alueesta riippuen. Diakoniatyöntekijöiden yhdyshenkilönä toimii diakonian työalasihteeri. Alue seurakunnissa tehtävä diakoniatyö on tarkoitettu ensisijaisesti kunkin alue seurakunnan asukkaille. Myös yhteisen seurakuntapalvelun erityisdiakonit palvelevat asiakkaita. Diakoniatyöntekijän tavoittaa päivystysaikoina alue seurakuntien diakoniatuimistosta. Jyväskylän seurakunnan Internet-sivuilla kehoitetaan ottamaan yhteyttä diakoniatyöntekijään, kun tarvitaan apua ja tukea elämän kriisitilanteissa, surun, ahdistuksen tai masennuksen takia. Alue seurakunnat tiedottavat myös omilla Internet -sivuillaan diakoniatyöstä. Lisäksi seura-

kunnan lehdessä ”Henki ja Elämä” on diakonian tiedotuksia. Vain Vaajakosken alue-seurakunnan tiedotuksessa on mainintaa diakoniatyön tarjoamasta avusta perheille. Perheille tarjotaan tukea arjessa jaksamiseen, elämän hallinnan parantamiseen sekä apua taloudellisiin ongelmiin. (Jyväskylän seurakunta 2012a.) Jyväskylän alueella toimii seurakuntien ylläpitämä Perheasian neuvottelukeskus, joka tarjoaa tukea ja neuvotteluapua parisuhteen ongelmiin. Perheneuvonta on avoin kaikille alueen asukkaille riippumatta siitä kuuluko avun tarvitsija kirkkoon. (Jyväskylän seurakunta 2012c.)

3 DIAKONINEN PERHETYÖ

3.1 Diakonisen perhetyön monimuotoisuus

Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan laajasti sitä seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa, jolla vahvistetaan perheiden jaksamista. Perhetyöllä tuetaan hengellistä elämää, ihmisenä kasvamista sekä keskinäistä välittämistä ja kunnioittamista. Perheille pyritään löytämään apua vaikeisiin elämäntilanteisiin ja tukemaan perheiden seurakuntayhteyttä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.).

Diakoninen perhetyö on laaja-alaista niin asiakaskunnan kuin työmuotojen suhteen. Diakoniselle perhetyölle ei näyttäisi olevan yksiselitteistä tai vakiintunutta työmuotoa. Diakoniatyöntekijöiden toteuttamaa perhediakoniaa sekä sen työmuotoja kutsutaan seurakunnissa eri nimikkeillä. Käsitteinä käytetään diakoniatyön perhetyötä, perhediakoniaa, diakonista perhetyötä sekä lapsidiakoniaa. (Rundgren 2008, 40–45,58.) Diakoninen perhetyö on käsitteenä vieras monille diakoniatyöntekijöille. Lisäksi diakoniatyö ja muiden työalojen tekemä työ nähdään kahtiajakautuneena. Käsitystä diakonisesta perhetyöstä leimaa helposti ongelmakeskeisyys, kun taas yleisen seurakuntatyön tekemää perhetyötä pidetään ennaltaehkäisevänä, viihdyttävänä työnä. (Nikama & Vahtera 2008.)

Diakoniatyöntekijät pitävät monipuolista perhetyötä ja perheiden tukemista erittäin tärkeänä osana diakoniatyötä. Perhetyön periaatteita ovat tasavertaisuus, perhelähtöisyys, kiireettömyys, realismi ja yhteistyö. Diakonisessa perhetyössä työntekijän tulee huomioida kaikki perheen jäsenet sekä muut perheen lähipiiriin kuuluvat ihmiset. Tasavertaisuus merkitsee toisaalta perheen jäsenten välistä tasa-arvoisuutta ja toisaalta työntekijän ja perheen tasavertaisuutta. Työntekijän on oltava puolueeton kaikkia osapuolia kohtaan ja kohdattava heidät samantarvoisina. Perhelähtöisyys merkitsee luottamuksellisuutta, kompromissien tekemistä, diplomatiaa, perheen toimintakulttuurin ja sääntöjen tiedostamista, perheen ehdoilla työskentelemistä ja tuen antamista. Työlle tulee luoda selkeät yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt. Tavoitteena on osoittaa välittämistä, lisätä perheen hyvinvointia ja etsiä tasapainoa perheen tilanteeseen. Perheen kannalta merkityksellistä on saada odotettua tukea ja apua elämäntilanteeseen. Seurakunnan työntekijän

tehtävänä on luoda perheelle tunne siitä, että seurakunnassa perheen hätä otetaan todetta. (Rättyä 2009, 95.)

Perheiden kohtaaminen edellyttää kiireettömyyttä ja ajan antamista. Perheen auttaminen vaatii enemmän aikaa kuin yhden ihmisen kohtaaminen ja auttaminen. Tilanteen ymmärtämisen kannalta on hyvä selvittää perheen ja suvun historiaa. Kohtaaminen edellyttää työntekijän täysillä mukana oloa perheen tilanteessa. Diakoniatyöntekijät pitävät perhettä vuorovaikutusyksikkönä. Siitä syystä on oleellista miettiä perheessä vallitsevaa ryhmadynamiikkaa, keskinäisiä suhteita, vallan käyttöä ja yleistä ilmapiiriä. Perheen jäsenten välisten suhteiden huomioon ottaminen on tärkeää, jotta perhettä voitaisiin auttaa paremmin. Perhe oli jäsenilleen tärkeä, ja oli hyvä saada osakseen sellaista läheisten ihmisten osoittamaa rakkautta ja hyväksyntää mitä perhe mahdollisti. (Rättyä 2009, 94–95.)

3.2 Diakonisen perhetyön toteutuminen seurakunnissa

Perheet itse toivovat diakoniselta perhetyöltä sitä, että he itse saavat olla aktiivisia toimijoita ja kohdata järjestetyssä toiminnassa toisia perheitä. Tärkeää perheiden kannalta on myös avun saatavuus kriisien yllättäessä. (Korhonen & Saarela 2004, 40.) Perhetyön asiakkaat toivovat perhetyöltä apua konkreettisiin arjen asioihin, kuten apua lastenhoitoon, kodin siivoamiseen ja ruuanlaittoon, jotka ovat asiakkaiden mielestä tärkeimpiä jaksamista tukevia asioita (Haaparanta & Hietikko 2010, 26–27). Työmuotojen, koulutuksen ja työalojen välisen yhteistyön kehittäminen on tulevaisuuden haaste seurakuntien diakonisessa perhetyössä (Rundgren 2008, 51).

Diakonisen perhetyön toimintamuotoja ovat sielunhoito sekä kohtaaminen kotikäynneillä ja vastaanotoilla. Lapsi- ja nuorisotyö järjestää omaa ryhmätoimintaa mm. retkien ja leirien muodoissa. Lisäksi erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän perheilleen on tarjolla omia retkiä ja leirejä. Tukeminen tapahtuu henkisen, hengellisen, sosiaalisen ja taloudellisen kriisiauttamisen näkökulmasta. Lisäksi diakonisessa perhetyössä työskennellään tarvittaessa yhteistyössä muiden lapsiperheiden parissa ja heidän hyväkseen työskentelevien toimijoiden kanssa. Työntekijän ammatilliset valmiudet perhetyössä

liittyivät perhetyön työmenetelmiin ja tukimuotoihin. (Rättyä 2009, 94; Vilén ym. 2010, 33.)

Diakonisen perhetyön menetelmänä käytetään kotikäyntejä ja diakonian vastaanottoa seurakunnan tiloissa. Kotikäynneillä perheen kokonaistilanne tulee hyvin esille, kun lapset ja vanhemmat voivat osallistua keskusteluun. Kotikäynnillä lasten kokemukset tulevat kuulluiksi. Kotikäynnit on luonteva tapa kohdata koko perhe. Ryhmätoiminta, erilaiset tapahtumat sekä retki- ja leirityö ovat merkittäviä auttamismenetelmiä diakonisessa perhetyössä. Perheille suunnattua ryhmätoimintaa järjestetään runsaasti. Ryhmätoiminnalla tavoitetaan pienten lasten äitejä, ja heidän tarpeitaan pyritään huomioimaan diakonisen perhetyön toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Koko perheen kohtaamisen näkökulmasta haasteellista on isien mukaan saaminen perhekerhoihin. Perheretket ja perheleirit ovat osa diakonista perhetyötä, samoin yksinhuoltajaperheille suunnattu toiminta. Erityisen tärkeää on saada seurakunnan retki- ja leiritoimintaan mukaan tukea tarvitsevien perheiden lapsia. (Rättyä 2009, 94–96.)

Diakoniatyö tekee yhdessä muiden työalojen kanssa perhetyötä. Perhetyön tavoitteena on tukea perheitä arjessa jaksamisessa sekä elämän hallintaan liittyvissä kysymyksissä. (Vilén ym. 2010, 33.) Perheiden käytännöllinen ja emotionaalinen tukeminen on merkittävä osa diakonista perhetyötä. Emotionaalinen tukeminen merkitsee keskustelemista, kuuntelemista ja ratkaisujen etsimistä. Käytännön ratkaisumalleja vaikeisiin tilanteisiin etsitään yhdessä perheen kanssa selvittelemällä kokonaistilannetta ja hahmottamalla vaikeuksia aiheuttavia ongelmia. Oleellista on perheen kanssa työskenneltäessä sopia yhteisistä säännöistä, ja rohkaista perhettä toimimaan ja tekemään tarvittavia päätöksiä. Perheet voivat tarvita työntekijältä myös tukea pitäytyäkseen tekemissään päätöksissä. Keskustelutuessa merkityksellistä on perheyhteyden, vanhemmuuden ja perheen jäsenten jaksamisen tukeminen ja rohkaiseminen. Käytännöllinen tukeminen sisältää myös taloudellista, sairaanhoidollista ja tiedollista tukea tai sairaanhoitoa. Käytännön auttamista on myös perheiden ohjaaminen muiden ammattilaisten luo työntekijöiden omien valmiuksien loppuessa. (Rättyä 2009, 98–99.)

Taloudellisissa ongelmissa pyritään tukemaan ja auttamaan perhettä. Käytännössä taloudellisten ongelmien yhteydessä annetaan pieni taloudellinen avustus ja autetaan löytämään ja rakentamaan tukiverkkoja. Keskeistä ovat neuvonta ja ohjaus. (Vilén ym.

2010, 33; Mikkelin seurakuntayhtymä i.a.) Taloudellinen auttaminen on monitasoista ja -ulotteista. Taloudellisen avustamisen kautta diakonia työntekijät tukevat asiakasta hänen yksilölliset, yhteisölliset, yhteiskunnalliset ja spirituaaliset kontekstit huomioiden. (Juntunen 2011, 91–92.) Joissain tapauksissa perheiden auttaminen voi olla lähinnä juuri taloudellisen tuen antamista, mikäli se arvioidaan tarpeelliseksi. Joissain seurakunnissa diakoniakeräyksin saatuja varoja käytetään perheiden auttamiseen. Taloudellisen auttamisen ohella käytännöllinen tukeminen sisältää erilaista ohjausta ja tiedon antamista. Vanhemmat tarvitsevat nimenomaan sellaista ohjausta, joka ei ole pelkästään ohjeiden jakamista. Apua tarvitaan taloudenhoitamiseen ja rahan käyttöön. Konkreettisesti perheille annetaan ostokortteja, ja ruokapaketteja. Lisäksi perheitä on ohjattu ruokapankkeihin. (Rättyä 2009, 98.)

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa diakonista perhetyötä tekevät seurakunnat. Palvelut ovat pääosin diakoniatyön asiakkaille maksuttomia, mutta joskus tapahtumat tai retket on hinnoiteltu perheen maksukyvyyn mukaisesti. Useissa seurakunnissa perhetyötä tekee diakoniatyöntekijä, jolla on perhetyö yhtenä työalana. Perhetyöstä vastaava työntekijä voi myös olla lastenohjaaja, lapsityönohjaaja, pappi tai perhetyöntekijä diakonien ja diakonissojen lisäksi. (Vilén ym. 2010, 32–33.)

Diakonisen perhetyön toteuttaminen ei välttämättä ole kiinni koulutuksesta, vaan oleellista on kiinnostus kehittää itseään perhetyöntekijänä. Diakonisen perhetyön toimijoiksi voidaan näillä perusteilla lisätä erityis- ja nuorisotyöntekijät. Diakoniatyöntekijät ovat viidessä eri roolissa toimiessaan perheiden parissa: 1. Lapsen näkyväksi tuoja, 2. Perheen rinnalla kulkija, 3 Perheen toiminnan mahdollistaja, 4. Perheen parhaaksi – yhteistyön tekijä, 5. Perheen kokonaistilanteen selvittäjä. (Rundgren 2008, 40–45, 52.) Diakoniatyössä toimii myös vapaaehtoisia ammattilaisten lisäksi. Viimeisten vuosikymmenien aikana vapaaehtois- ja kansalaistoiminta on maassamme puhuttanut diakonia- ja sosiaalityön ammattilaisia, päättäjiä, tutkijoita sekä kansalaisia. Keskustelua on käyty erityisesti ammattilaisten ja vapaaehtoisten työnjakoon liittyvistä kysymyksistä. Vastuun ja velvollisuuden kysymykset ovat esillä. Samoin pohditaan, mikä tehtävä kuuluu kenellekin. (Nylund & Yeung 2005, 14)

Muutamit seurakunnat tiedottavat Internet-sivuillaan diakonisesta perhetyöstä. Mikkelin seurakuntayhtymä ja Oulun evankelis-luterilaiset seurakunnat kertovat, että diakoni-

sella perhetyöllä pyritään tukemaan perheitä ja lapsia, joiden kannettavaksi kasautuu liian paljon vaikeuksia. Diakonisen perhetyön kohderyhmää Oulussa ovat erityistä tukea tarvitsevat lapset, nuoret ja heidän perheensä. Lisäksi kohderyhmää ovat lasten, nuorten ja heidän perheidensä parissa ja heidän hyväkseen työskentelevät tahot, esimerkiksi lastensuojelu, päivähoito, nuorisotoimi, erityiskoulu, muut koulut ja oppilaitokset ja järjestöt. (Oulun evankelis-luterilaiset seurakunnat, i.a.) Mikkelissä diakonista perhetyötä toteutetaan moniammatillisen diakonisen perhetyön tiimin kautta, yhteistyössä muun muassa kaupungin perhetyön kanssa (Mikkelin seurakuntayhtymä, i.a.).

Perheet itse toivovat diakoniselta perhetyöltä sitä, että he itse saavat olla aktiivisia toimijoita ja kohdata järjestetyssä toiminnassa toisia perheitä. Tärkeää perheiden kannalta on myös avun saatavuus kriisien yllättäessä. (Korhonen & Saarela 2004, 40.) Tulevaisuuden haasteina diakonisessa perhetyössä ovat asiakasperheiden elämäntilanteisiin liittyvät muutokset sekä maahanmuuttajaperheiden lisääntynyt määrä asiakkaina. (Rundgren 2008, 51.)

4 YHTEISTYÖ DIAKONISESSA PERHETYÖSSÄ

4.1 Kunnallinen perhetyö

Kunnallinen perhetyö on usein käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmää. Perhetyön tehtävänä on perheiden elämänhallinnan ja omien voimavarojen tukeminen sekä vahvistaminen arjessa selviytymiseen. Perhetyöllä voidaan tukea vanhemmuutta, ohjata lasten hoidossa ja kasvatuksessa, pohtia yhdessä keinoja kodin arjen hallintaan ja vahvistaa perheen toimintakykyä uusissa tilanteissa. Myös perheiden vuorovaikutustaitoja voidaan pyrkiä perhetyön keinoin lisäämään, sosiaalisia verkostoja laajentamaan ja näin voidaan ehkäistä syrjäytymistä. (Reijonen i.a; Jyväskylän kaupunki i.a.a) Lastensuojelun perhetyö ei suoraan tarjoa apua lastenhoitoon tai kodin ylläpitämiseen kotiavun muodossa (Jyväskylän kaupunki i.a.a).

Kunnallinen perhetyö on moninaista ja jossakin kunnissa nimitetään lastensuojelun avohuollon tukitoimena järjestettävää perhetyötä lastensuojelun perhetyöksi tai tehostetuksi perhetyöksi. Neuvolan, päivähoidon ja koulun perhetyö määrittyy aina ehkäiseväksi työksi, silloin kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakas. Ennaltaehkäisevä perhetyö ei vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa. Kun perhetyö on ennaltaehkäisevää toimintaa, niin kohderyhmää ovat laajasti kaikki kuntalaiset ja palvelun piiriin on helppo päästä. (Reijonen i.a.)

Perhetyö mainitaan osana lastensuojelun avohuollon tukitoimia, joka sosiaalihuollon on lain mukaan järjestettävä tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin (Lastensuojelulaki 2010). Perhetyössä on keskeistä lapsen edun turvaaminen, vaikka perhetyötä tehdään yhteistyössä perheen ja perheenjäsenten kanssa. Osana lastensuojelun tekemään työtä perhetyö ei ole pelkästään perheen tukemista, vaan mukana on myös kontrollin elementtejä. (Reijonen i.a.)

Jyväskylässä on mahdollista saada kunnalta palveluseteleillä tilapäistä kotipalvelua pääasiassa yksityisiltä palveluntuottajilta, jotka auttavat lasten hoidossa ja lisäksi palveluun voi kuulua välttämätöntä kodinhoitoapua, joka voi olla esim. imurointia, ruuan laittoa tai pyykinpesua (Jyväskylän kaupunki i.a.b).

Kotipalveluilla tarkoitetaan asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Kotipalveluja annetaan alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, rasittuneisuuden, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua. (Sosiaalihuoltolaki 1982.)

Jyväskylässä on lapsiperheiden hyvinvointia edistävässä kumppanuushankkeessa 2005-2007, kehitetty neuvoloiden ja päivähoidon perhetyötä, jossa ovat olleet mukana vanhemmat, julkisen sektorin eri toimialat, yksityinen sektori ja seurakunta tasavertaisina toimijoina. Hankkeessa on hyödynnetty moniammatillista asiantuntijuutta, verkostoitumista ja vertaistoimintaa. Neuvolan perhetyön asiakkaat toivat hankkeessa esille tuen tarpeita, joihin ei oltu saatu tukea tai sitä olisi haluttu lisää. Konkreetista apua kaivattaisiin lisää kotiavun, käytännön avun sekä lastenhoitoavun muodoissa. (Kempainen 2007.)

4.2 Verkostoitumisesta tukea diakoniatyöhön

Uusi Terveystieteidenhuoltolaki (2010) velvoittaa kuntia toimimaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi yhteistyössä muiden julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa. Terveystieteidenhuoltolaki antaa seurakunnissa toimiville diakonisoille uudenlaisen mahdollisuuden moniammatilliseen yhteistyöhön sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Diakoniatyöntekijöiden toimialueen rajoista on neuvoteltu paljon julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattien ja papin ammatin kanssa. Seurakuntien diakoniatyöntekijöiden toimialueen rajat ovat joustavia ja neuvoteltavissa. (Pyykkö 2011, 69.) ”Terve sielu terveessä ruumiissa - diakonissat terveyden edistämisen toimijoina” – tutkimus- ja kehittämishankkeessa vuosina 2011-2013 kehitetään paikallisia toimintamalleja, joiden avulla edistetään lapsiperheiden, työikäisten ja ikääntyvien terveyttä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. 2011.)

Diakoniatyöntekijät näkevät yhteistyön merkitykselliseksi perheiden kanssa toimittaessa. Diakoniatyöntekijöillä on tarve saada tueksi muiden työalojen edustajia etenkin vaikeissa perhetilanteissa. Verkostoituminen nähdään auttavan perheiden avun turvaami-

nessa, silloin kun työntekijä ei yksin pysty riittävästi auttamaan. Yhteistyö perhetyössä toteutuu parhaiten yhteistyökumppaneiden kartoituksen, yhteydenpidon, yhteisten palaverien ja verkostoitumisen avulla. Diakoniatyöntekijät ovat verkostoituneita ja yhteistyötä tehdään myös rovastikunnan muiden diakoniatyöntekijöiden kanssa, terveyskeskuksen, psykologin, psykiatrisen erikoissairaanhoidajan, kotipalvelun, kotisairaanhoidon ja sosiaalihoitajan kanssa. (Rättyä 2009, 96–97.)

4.3 Moniammatillisuus diakonisessa perhetyössä

Moniammatillinen yhteistyö on eri ammattikuntien edustajien yhteistä työtä. Ammatilliset voivat ratkaista yhdessä jotakin, tehdä päätöksiä tai he etsivät yhdessä uusia työskentelymalleja keskinäisen vuorovaikutuksen avulla. (Kirkkohallitus 2007b, 6.) Moniammatillisuudessa on kyse jaetusta asiantuntijuudesta, jossa myös perhe on omien asioidensa tuntija. Jaettu asiantuntijuus toteutuu vain dialogin kautta, jossa kaikkia osapuolia arvostetaan ja kuunnellaan (Vilén ym. 2010, 208–209).

Moniammatillisuuden tarve korostuu perhetyössä, sillä avun tarvitsijoita on aina enemmän kuin yksi. Eri taustoista tulevat asiantuntijat voivat tarkastella perheen tilannetta eri näkökulmista ja antaa oman osaamisensa perheen tueksi, jolloin perhe tulee huomioitua kokonaisvaltaisemmin. Moniammatillinen yhteistyö yli ammatti- tai työyhteisörajojen voi auttaa perhettä paremmin kuin yhden ammatillaisen apu tai perheen juoksuttaminen paikasta toiseen tarvittavan tuen saamiseksi. (Vilén ym. 2010, 208–209; Rättyä 2009, 96–97.) Moniammatillisuus toteutuu vasta, kun kaikilla perheen jäsenillä on mahdollisuus tavata kaikkia moniammatillisen tiimin jäseniä. Perheen ollessa dialogissa moniammatillisen tiimin kanssa, on tärkeää, että päätökset tehdään yhdessä keinoja ja ratkaisuja ongelmiin etsien. (Vilén ym. 2010, 208–209.)

Moniammatillisen yhteistyön toimivuuden vuoksi on yhteistyökumppaneiden kesken hyödyllistä luoda rakenteet ja selkeät sopimukset moniammatilliselle yhteistyölle ja rajata oma perustyö (Kirkkohallitus 2007b, 6). Moniammatilliseen työskentelyssä yli työyhteisörajojen, täytyy olla perheen lupa ja lapsen asioita käsiteltäessä vanhempien lupa. Perheen tulee olla tietoinen aina, kun heidän asioitaan käsitellään. (Vilén ym. 2010, 209–210.)

Työparin ja oman työtiimin tarve korostuu perheitä autettaessa. Työn tulokset ovat parempia, kun perheen auttamiseksi työtä tehdään yhdessä. Diakoniatyöntekijät ovat kuitenkin kokeneet epävarmuutta oman asiantuntijuutensa arvostamisessa suhteessa sosiaalityöhön. Ongelmallinen tilanne johtuu mahdollisesti siitä, että sosiaalityön edustajat näkevät diakoniatyön ei-viranomaistyöksi. Vaarana on, ettei diakoniatyön ja kunnallisen sosiaalityön kesken synny aitoa, jaettua asiantuntijuutta ja ymmärtämystä. Yhdessä voidaan toimia parhaalla tavalla asiakkaiden voimaannuttamiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. (Rättyä 2009, 96–97.) Työntekijöiden tärkeänä tukena auttamisessa pidetään moniammatillista verkostotyötä. Käytännön apuna diakoniatyöntekijät ohjaavat asiakkaita hakeutumaan muuhun toimintaa tai palveluihin seurakunnassa sekä yhteiskunnassa. (Juntunen 2011, 89.)

Lastensuojelutyö on usein hyvin moniammatillista työtä. Seurakunnissa tehdään yhteistyötä kuntien kanssa paikallisessa lastensuojeluverkostossa ja lastensuojelusuunnitelmien laatimisessa. Monipuolinen toistensa toiminnan tunteminen ja verkostoituminen kunnan ja seurakunnan työntekijöiden välillä on tärkeää. Seurakunnan työntekijällä tulee olla riittävästi tietoa lastensuojelusta. Kaikilla seurakunnan työntekijöillä ja luottamushenkilöillä on lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Kirkkohallitus 2007b, 6.)

4.4 Diakoninen perhetyö tässä tutkimuksessa

Kirkkolainsäädännön mukaan vastuu diakoniasta kuuluu seurakunnan kaikille jäsenille. Diakoniaa toteutetaan seurakunnissa sekä ammattilaisten että vapaaehtoisten toimesta. Tämän tutkimuksen kohteena on ammatillinen seurakuntadiakonia, jota tehdään koulutettujen diakoniatyöntekijöiden toimesta. Lisäksi tässä tutkimuksessa otetaan huomioon seurakunnan muiden työntekijöiden tekemä perhetyö, jota voidaan kuvailla diakoniseksi perhetyöksi.

Laajasti ajatellen seurakunnan perhetyöksi voidaan laskea kaikki perheiden kanssa tehtävä työ, joka jollain lailla hyödyttää perhettä. Perhetyön tarkoitus ja toimintatavat voivat olla moninaiset. (Vilén ym. 2010.) Tässä tutkimuksessa perhetyön toimintaa ei rajata, mutta toimijoiksi on valittu Suomen evankelis-luterilaisten seurakuntien työntekijät kolmessa Jyväskylän alue seurakunnassa.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön aihe saatiin Jyväskylän seurakunnan diakonian työalasihteeriltä syyskuussa 2011. Diakonian työalasihteerin kanssa neuvoteltiin tutkimuksen tarkoituksesta, tavoitteista sekä tutkimuskysymyksistä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Jyväskylän seurakunnan diakonista perhetyötä. Haastatteleamalla Keltinmäen, Säynätsalon ja Vaajakosken alue seurakuntien työntekijöitä saadaan kuvaus siitä, millaista diakonista perhetyötä tehdään, millaiset toimintamallit ohjaavat työn suunnittelua ja toteutusta ja millaisia työntekijöiden näkemykset ovat diakonisen perhetyön kehittämisestä. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa diakonisesta perhetyöstä ja sen tulevaisuuden haasteista.

Opinnäytetyöstämme on hyötyä alue seurakuntien diakonian työalasihteeriä sekä alue seurakuntien työntekijöitä. Tutkimustulokset voivat auttaa diakonian työalasihteeriä yhdessä työntekijöiden kanssa kehittämään seurakuntien tekemää diakonista perhetyötä. Tutkimustuloksista on löydettävissä toimintamalleja ja ideoita, joita on mahdollista hyödyntää suoraan tai sovelletusti myös muissa seurakunnissa. Lisäksi hyödynsaajia olemme me tekijät itse. Saamme työn kautta ymmärrystä diakoniseen perhetyöhön, kokemusta haastattelijana toimimisesta sekä opinnäytetyöprosessin läpiviemisestä aikuisopiskelijana perhe- ja työelämän aiheuttamien haasteiden keskellä. Hyödynsaajiksi katsoimme myös diakonia-alan opiskelijat sekä muut diakonisesta perhetyöstä tietoa hakevat. Opinnäytetyömme merkitystä korostaa se, että aiheesta löytyy verrattain vähän tutkimustietoa.

Tutkimuskysymyksemme olivat seuraavat:

1. Millaista diakonista perhetyötä Keltinmäen, Säynätsalon ja Vaajakosken alue seurakunnissa tehdään?
2. Millaiset toimintamallit ohjaavat diakonisen perhetyön suunnittelua ja toteutusta?
3. Millaiset ovat työntekijöiden näkemykset diakonisen perhetyön kehittämisestä?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Neuvottelimme diakonian työalasihteerin kanssa syksyllä 2011 tutkimuksemme yksityiskohdista. Hänen ehdotuksen mukaan suunnittelimme, että olisimme haastatelleet Kuokkalan, Keltinmäen ja Vaajakosken alue seurakuntien työntekijöitä diakonisesta perhetyöstä. Joulukuussa 2011 teimme tiedotteen haastatteluista (liite 1), jonka perusteella diakonian työalasihteerin pystyi tiedottamaan seurakuntia tutkimuksesta. Tässä vaiheessa haastatteluun suunniteltu Kuokkalan alue seurakunta vaihtui kuitenkin Säynätsalon alue seurakunnaksi.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla diakonista perhetyötä tekeviä työntekijöitä. Tutkimukseen pyydettiin osallistumaan tutkimuksen kohteena olevista alue seurakunnista kaikki diakonista perhetyötä tekevät diakoniatyöntekijät ja diakoniatyöstä vastaava pappi. Mikäli seurakunnan muut työntekijät kuten lastenohjaajat tai nuorisotyöntekijät tekivät perhetyötä, myös heidät pyydettiin mukaan ryhmähaastatteluihin. Oleellista oikean tiedon saamisen kannalta on, että tutkimukseen osallistujilta saa luotettavaa ja oikeaa tietoa asiasta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58–59). Tutkimuksiin osallistujien valikointumisen jätettiin seurakuntien työntekijöiden keskinäiseksi päätökseksi, sillä uskoimme, että he itse osasivat valita tutkimuksen kannalta parhaat osallistujat. Ryhmähaastattelun haasteena on kaikkien ryhmän jäsenten saaminen paikalle samanaikaisesti (Hirsjärvi & Hurme 2008, 73). Tästä syystä haastatteluajat pyrittiin sopimaan hyvissä ajoin aikataulujen yhteensovittamiseksi.

Ensimmäinen haastattelu järjestettiin Vaajakoskella 9.2. klo 10.00. Ryhmähaastatteluun osallistui diakoniatyöntekijä, diakoniatyöstä vastaava pappi, lapsityönohjaaja sekä kaksi lastenohjaajaa. Lisäksi haastattelu oli kuuntelemassa opiskelija. Säynätsalossa 9.3 klo 11 ryhmähaastatteluun osallistui diakoniatyöntekijä sekä lastenohjaaja sekä diakoniatyönopiskelija. Opiskelijan kommentit otettiin huomioon haastatteluissa, sillä diakoniarajoittelu –näkökulman lisäksi hän toi esiin taustakoulutuksestaan ja työkokemuksistaan nuorisotyön näkökulmaa. Keltinmäessä 20.3. klo 13.30 haastatteluun osallistui kaksi diakoniatyöntekijää sekä lapsityönohjaaja. Yhteensä haastateltavia oli kaksi-

toista, joista kymmenen työntekijää ja kaksi seurakunnissa työharjoittelussa ollutta opiskelijaa. Muita taustatietoja tutkimukseen osallistujilta ei kysytty. Tietävästi haastatteluista jäi yksi työntekijä pois, joka olisi halunnut osallistua tutkimukseen.

6.2 Aineiston hankintamenetelmät

Diakonisen perhetyöhön osallistuvien työntekijöiden käsitysten kuvailemiseen ja näkyväksi tekemiseen soveltui parhaiten laadullinen lähestymistapa. Laadullisessa tutkimuksessa oleellista on tutkimukseen osallistuvien äänen välittyminen tutkimuksen lukijoille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010,164; Kylmä & Juvakka 2007, 23–25). Lisäksi laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmät sopivat parhaiten tutkimusongelmiemme ratkaisuun (vrt. Metsämuuronen 2009, 220). Päädyimme aineiston keräämisessä ryhmähaastatteluna toteutettavaan teemahaastatteluun, koska halusimme saada mahdollisimman tarkasti kuvailla työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia. Ryhmähaastattelun runkona käytettiin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, jota kutsutaan myös teemahaastatteluksi.

Ryhmähaastattelusta saadaan tietoa yksilöhaastatteluja nopeammin, kun samaan haastatteluun kutsutaan monta asiantuntijaa yhtä aikaa. Ryhmähaastattelu on keskustelu, jonka tavoite on jokseenkin vapaamuotoinen ja se on joustava menetelmä kerätä tietoa. Ryhmähaastattelun etuna on se, että haastateltavat voivat täydentää toinen toisiaan ja tuoda esiin laajempaa näkökulmaa asioihin kuin yksi ihminen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34,61,63.)

Teemahaastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelun avulla saadaan haastateltavien ääni kuuluviin paremmin, sillä haastattelija ei ole sidottu tiettyyn kaavaan. Teemahaastattelussa kysymysten tarkka järjestys ja muoto on vapaampi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48; Metsämuuronen 2009, 247.)

Pyrimme lisäämään tutkimustulosten luotettavuutta muokkaamalla teemahaastattelun kysymykset siten, että haastateltavat voivat kertoa mahdollisimman paljon omin sanoin työstään. Liite 2 sisältää käyttämämme teemahaastattelun rungon. Haastattelurunko käytiin läpi ohjaavan opettajan kanssa. Lisäksi haastattelurunkoa oli testattu työelämässä

olevilla aikuisopiskelijoilla, joilla oli mahdollisuus kommentoida kysymysasettelua. Diakonian työalasihteerille lähetettiin sähköpostitse opinnäytetyön suunnitelma ja haastattelurunko ja hänellä oli mahdollisuus kommentoida niitä.

Haastattelijan/haastattelijoiden tehtävänä on yksilöhaastattelun tavoin myös ryhmähaastattelussa viedä haastattelua eteenpäin suunnitellusti. Haastattelijan kuuluu huolehtia siitä, että keskustelu pysyy valituissa teemoissa ja että kaikilla on mahdollisuus osallistua keskusteluun. Haastateltaessa on mahdollista tarkentaa ja syventää vastauksia. Osanottajat voivat spontaanisti kommentoida, tehdä huomioita ja tuottaa uutta tietoa. Haastattelija voi puhua yhdelle tai useammalle haastateltavalle yhtä aikaa ja suunnata kysymyksiä myös yksittäisille ryhmän jäsenille. Haastattelua voidaan käyttää kartoittamiseen ja sen aikana voidaan saada muun tiedon ohella uusia hypoteeseja ja löytää ilmiöiden välisiä yhteyksiä. Haastatteluun on lisäksi helpompi motivoida osallistujia kuin kyselylomakkeen täyttämiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34,61,63; Kylmä & Juvakka 2007,84–85.)

Tässä ryhmähaastattelussa hyödynnettiin ajoittain myös kahta haastattelijaa. Haastattelutilanteen ohjailu helpottui, kun haastattelussa oli kaksi haastattelijaa. Toisen esitellesä keskustelun teemoja ja seurattessa tilannetta pystyi toinen tarvittaessa ohjaamaan keskustelua haluttuun suuntaan. Toteutetuissa haastatteluissa toinen haastattelija keskittyi ensisijaisesti äänentoistosta, aikataulusta ja käytännön järjestelyistä vastaamiseen. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008, 68–69.)

Haastatteluun osallistujat olivat itse valinneet haastatteluun käytettävän paikan. Olimme ilmaisseet ennakkotoiveen rauhallisesta huoneesta, jonne kaikki haastateltavat mahtuivat hyvin. Haastatteluihin varatut paikat osoittautuivat sopiviksi. Pyrimme luomaan haastattelutilanteista mahdollisimman luontevat ja rentouttavat. Muun muassa ensimmäiseen ja kolmanteen haastatteluun toimimme pientä naposteltavaa, toisessa haastattelussa haastateltavat olivat valmistaneet pientä tarjottavaa. Teemahaastatteluihin varattu tila järjesteltiin niin, että kaikilla oli katsekontakti toisiinsa ja paikka oli rauhallinen. Kaikki haastattelut kestivät hieman alle kaksi tuntia. Pysyimme aikataulussa ja saimme kaikissa haastatteluissa käytyä läpi kaikki teemat suunnitelmamme mukaisesti. Olimme valmistautuneet haastatteluihin hyvin ja kaikki käytännön järjestelyt sujuivat luontevasti. Ensimmäisen haastattelun jälkeen mietimme muutaman kysymyksen järjestystä, mutta

päädyimme pitämään järjestyksen entisellä paikallaan. Kysymysten järjestys osoittautuikin jälkimmäisissä haastatteluihin luontevammaksi kuin ensimmäisessä. Haastattelujen toteuttamisesta saimme lisäksi haastateltavilta hyvää palautetta ammattitaitoisesta toteutuksesta. Haastateltavat kokivat kysymykset innostaviksi ja ne motivoivat haastateltavia ideoimaan diakonista perhetyötä.

Haastattelut videoitiin ja lisäksi tallennettiin varmuuden vuoksi kännykän sanelulaitteella. Haastattelutilanne oli meille helpompi, kun kattavien muistiinpanojen tekemiseen ei tarvinnut keskittyä. Ryhmähaastattelutilanteen nauhoittaminen antoi mahdollisuuden palata tarkasti siihen, miten haastattelu eteni. Videoidun haastattelun etuna on myös se, että videolta on äänitallennetta helpompi päätellä, kuka henkilö on kulloinkin äänessä. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008, 63; Kylmä & Juvakka 2007, 90–91,96.)

6.3 Aineiston analysointi

Tutkimus on laadullinen, sillä opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata olemassa olevia asioita. Teemahaastattelusta kerättävä aineisto oli melko runsas. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135, 138.) Haastattelujen jälkeen litteroimme tallennetun materiaalin. Haastateluista kertyi litteroitua aineistoa noin 50 sivua. Tästä syystä aineisto purettiin ja litteroitiin valikoidusti jättäen pois epäolennaisia asioita. Litteroinnit olivat valmiina huhtikuun alussa. Syyslukukaudella analysoimme aineiston ja kirjoitimme tulokset sekä johtopäätökset.

Aineisto analysoitiin sisällönanalyysi -menetelmällä, sillä tarkoituksena oli tuottaa sanallinen, selkeä kuvaus. Aineistosta eriteltiin alkuperäiset ilmaisut, jotka pelkistettiin. Pelkistetyt ilmaisut ryhmiteltiin luokiksi. Aineisto luokiteltiin tutkimuskysymysten ja aineistosta nousseiden teemojen mukaan ala- ja yläkategorioihin. Aineistoa myös yhdistettiin samankaltaisuuksien mukaan. Liitteessä 3 on esimerkki sisällön analyysin toteuttamisesta. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008, 146–151; Kananen 2008, 94; Metsämuuronen 2009, 256–257; Kylmä & Juvakka 2007, 116–119.)

Kolmesta eri seurakunnasta koottua aineistoa ei verrattu keskenään eikä tutkimustuloksista käy ilmi minkään alue seurakunnan erityispiirteet. Aineiston sisältöä tulkittiin, jotta

analyysistä nousevat asiat saatiin selkiytettyä ja niitä voitiin pohtia teoreettiseen viitekehykseen peilaten. Haasteena olikin tuottaa oikeita tulkintoja, jotka täsmäävät tutkittavien käsitysten kanssa. Tutkimuksen tulkinnoista laadittiin synteesejä, joiden avulla koottiin yhteen pääasiat ja annettiin vastauksia tutkimusongelmiin. Aineisto siis jäseneltiin ja sitä kuvattiin löydettyjen teemojen mukaan. Tästä syntyivät tutkimuksen tulokset, jotka kuvaavat diakonista perhetyötä. Lopuksi johtopäätösten merkitystä pohdittiin ja peilattiin aikaisempiin tutkimustuloksiin. Tutkimusaineistoa analysoidessamme tarkensimme vielä tutkimuskysymyksiä. (vrt. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 229–230.)

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Diakonisen perhetyön toteutuminen

7.1.1 Työntekijöiden määritelmä diakonisesta perhetyöstä

Haastatellut työntekijät toivat esille diakonista perhetyötä määritellessään kirkkolakiin pohjautuvan diakonian määritelmän, jonka mukaan diakonialla pyritään kohdentamaan apua sinne, missä hätä on suurin ja mihin muu apu ei yllä. Haastatellut määrittelivät diakonisen perhetyön rinnalla kulkemiseksi, perheiden kohtaamiseksi, yhdessä tekemiseksi, keskustelemiseksi ja perheiden tukemiseksi arjen keskellä.

Se on ennaltaehkäisevää ja rinnalla kulkemista ja myös yhdessä tekemistä.

Ja tätä arjessa tukemista ja tämmöistä arjessa selviytymistä lapsiperheissä.

Diakoninen perhetyö määriteltiin kaikkia työaloja yhdistäväksi yhteiseksi tehtäväksi, jossa eri työalojen tekemä työ täydentää kokonaisvaltaista diakonista työtä. Diakonista perhetyötä kerrottiin diakoniatyöntekijöiden lisäksi tekevän pappien, lastenohjaajien, nuorisotyöntekijöiden ja suntioiden. Kirkon tekemän diakonisen perhetyön haastateltavat kokivat erittäin merkitykselliseksi työksi, jota toteutetaan mm. perhekerhojen ja vauvaryhmien muodossa. Myös rippikoulutyö sekä lapsityön itsessään katsottiin kuuluvaksi diakoniseen perhetyöhön.

Se on ainutlaatuista, että millä lailla, missä määrin perheitä kohdataan ja luodaan mahdollisuuksia perheille tulla. Kirkon tekemä perhetyö on erittäin merkityksellistä.

Termi mulle aukeaa semmoisena kokonaisseurakunnallisena kaikkien työalojen yhdessä tehtävänä ja mieluusti vielä ennaltaehkäisevänä perhetyönä.

Kokemuksia diakonisesta perhetyöstä kuvattiin sekä voimaannuttaviksi että raskaiksi. Diakonista perhetyötä pidettiin tärkeänä työnä, jonka kautta haastateltavat kertoivat saaneensa onnistumisen kokemuksia. Jälkeenpäin saatu positiivinen palaute oli yllättänyt ja ilahduttanut työntekijöitä. Upeaksi kokemukseksi kuvattiin, asiakkaan autetuksi tule-

mista ja selviytymistä elämässään. Toisaalta diakonisen perhetyön tekemistä pidettiin henkisesti raskaana, vaikka apukeinoja jaksamiseen on tarjolla. Työnohjaus, mentorointi ja hyvät työtoverit auttoivat työssä jaksamisessa. Rankkaa diakonisesta perhetyöstä teki lasten ja perheiden vaikeuksien kohtaaminen ja niistä nousevat inhimilliset tunteet. Myös se, että seurakunnan tekemää työtä ei tunneta riittävästi, aiheutti harmitusta.

Rankkaa... ne on silleen henkisesti rankkoja juttuja, kun ihmisiä ollaan, kylä ne tonne ihon alle uppoo, vaikka mä kävisin minkä menttoroinnin. Kun siellä on perheitä ja lapsia niin sehän on ihan hirveen rankkaa.

7.1.2 Työmuodot diakonisessa perhetyössä

Diakonisen perhetyön työmuodot jakaantuivat yksilöiden kohtaamiseen, ryhmätoimintaan sekä kaikille avoimiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Yksilöitä kohdattiin vastaanotolla sekä kotikäynneillä. Sekä kotikäynnit että vastaanotolla kohtaamiset toteutettiin asiakkaan pyynnöstä. Kotikäyntien koettiin olevan perheen kokonaistilanteeseen hahmottamisen kannalta informatiivisia.

Sit mä aattelen taas toisaalta, että jos sinne sinne kotiin pääsis käymään vaikka kerrankin niin se koti taas kertoo aika paljon siitä perheestä. Silloin jos siellä pääsee käymään niin se on valtava mahdollisuus. Siitä minäköläinen se koti on, se kertoo ilman sanoja jo aika paljon.

Diakonisen perhetyön kotikäyntien tarkoitus ja määrä vaihteli alue seurakunnittain. Kotikäynneillä saatettiin keskustelemalla ja kuuntelemalla tukea perhettä. Kotikäynnille voitiin mennä myös auttamaan perhettä kotitöissä tai lastenhoidossa, mikäli se katsottiin perheen tilanteen kannalta tarpeelliseksi. Yksilöllisten kohtaamisten tarkoituksena oli joko ohjata, auttaa tai kuunnella perhettä tai perheenjäsentä. Käytännön auttamiskeinoina käytettiin taloudellista auttamista, kotiapua, ohjausta sekä sielunhoitoa.

Ryhmätoimintaa järjestettiin runsaasti ja se oli suunnattu joko koko perheelle tai pelkästään vanhemmille. Erityisesti pienryhmiä oli suunnattu tietyille kohderyhmille, esimerkiksi ensimmäisen lapsen saaneille vanhemmille tai sururyhmä läheisen menettäneille. Ryhmätoiminnan tarkoitus oli tukea vanhempien ja lasten yhteyttä, kartuttaa voimavaroja tai tarjota koko perheelle sopivaa hengellistä ohjelmaa. Perheiden voimavarojen

kartuttamiseen suunnattu toiminta oli esimerkiksi vanhemmille suunnattua pienryhmätoimintaa, joka tarjosi tietoa ja ohjausta tietyistä aihepiiristä. Sururyhmät, ekavauvaryhmät ja ruokailun sisältävät toiminnot nähtiin perheen voimavaroja kartuttaviksi auttamismenetelmiksi. Erityisesti ruokailun sisältävä toiminta nähtiin perheiden voimavaroja lisääväksi, sillä ruoka oli ilmainen tai erittäin edullinen. Ruokailun tarkoituksena oli helpottaa lapsiperheiden arkea ja säästää äitien voimavaroja tarjoamalla valmista ruokaa. Perheiden arkea helpottamaan oli tarjottu myös lapsiparkki-toimintaa, jossa yli kolmevuotiaan sai tuoda tietynä aikana seurakunnan tiloihin hoitoon, jotta vanhempi pääsisi itse asioille.

Varmaan jossain määrin voin kuvitella, että se tuo meidän kirkkohetketkin ois semmoista diakonista perhetyötä, varsinkin siinä vaiheessa ne oli kun perheelle tarjottiin sitten vielä niinku lounas siihen päälle ilmasiks.

Lapsien ja vanhempien yhteyttä tukevaa toimintaa olivat muun muassa avoimet perhekerhot, retket ja leirit. Lisäksi leirit, retket ja tapahtumat tarjosivat perheille mahdollisuuksia virkistytymiseen ja lepoon. Hengellistä ohjelmaa tarjottiin perheille suunnattujen kirkkohetkien tai hartauksien kautta. Perhekerhot, retket, tapahtumat ja kirkkohetket olivat kaikille avoimia tapahtumia. Lisäksi työntekijät järjestivät tapahtumia tai osallistuivat itse sellaiseen toimintaan, jolla lisättiin diakonisen perhetyön tunnettuutta.

Eri työmuodoissa menetelminä käytettiin keskustelua, kuuntelua, läsnäoloa, sielunhoitoa sekä valmiita materiaaleja ja -menetelmiä. Keskusteluja voitiin käydä kasvotusten, mutta myös puhelimesta tapahtuvan auttamisen nähtiin olevan yksi käytetyistä menetelmistä. Keskusteluissa osa haastateltavista mainitsi käyttävänsä ratkaisukeskeisiä menetelmiä. Kuunteleminen ja läsnäolo nähtiin asiakasta auttavana menetelmänä. Vuorovaikutustilanteissa asiakkaan kannattelua pidettiin luottamuksen luomisen kannalta merkityksellisenä.

Kannattelun kautta, niin kun sä sanoit, että jos ihminen kokee tulleensa kohdatuksi ja kokee sen tilanteen turvallisena niin vasta silloin ihminen voi puhua vaikeuksistaan. Jos se huomaa, että pitää olla skarppina ja puolustautua tai olla varuillaan, niin ei kukaan ihminen avaudu tai uskalla avautua tai pyytää apua.

Sielunhoitoa kuvattiin auttamismenetelmäksi, joka on osa seurakunnan työn tekijöiden ammatillista vahvuutta. Sielunhoitoa voitiin tarjota, kun luottamussuhde asiakkaaseen oli muodostunut riittäväksi ja tilanne on sille luonteva. Sielunhoitoon liitettiin rukous ja hiljentyminen. Rukousta käytettiin myös muissa tilanteissa. Erilaisia rukousmenetelmiä, kuten rukouslaatikkoa käytettiin joissain työmuodoissa. Myös hiljentymistä tai hiljaisuuden retriittejä käytettiin asiakastyön menetelminä.

Yks vahvuus on sielunhoito. Siihen meillä kyllä löytyy sitte ammattilaisuutta, mut että sitä ei tietysti voi tarjota ensimmäisenä.

Että aina silloin tällön tulee ihan keskustelussa ihan selkee sielunhoidollinen näkökulma ja joskus ihan rukoillaan tai ihminen haluaa mennä kirkkosaliin hiljentymään. Tähän on se meidän omin työ tää kristillinen puoli sinä sitten, että se on vahvana siellä mukana.

Valmiista materiaaleista mainittiin muun muassa parisuhteen palikat sekä vanhemmuuden roolikartta, kuvakortit ja valokuvat. Valmiita kyselykaavakkeita käytettiin myös erilaisissa tilanteissa, erityisesti silloin, kun haluttiin kartoittaa asiakkaan tarpeita tai elämäntilannetta. Luovuus ja leikit olivat myös yleisesti käytetty menetelmä erityisesti ryhmätoiminnassa.

7.1.3 Toimijat diakonisessa perhetyössä

Diakonista perhetyötä kuvattiin työalat ylittäväksi yhteistyöksi, johon kaikki ammattikunnat osallistuvat yhdessä yli työalojen. Työhön liittyviä päätöksiä haastateltavat ilmaisivat tekevänsä yhdessä keskustellen. Varsinaista diakonisen perhetyön tiimiä ei alue seurakunnissa ollut, mutta tiimin perustaminen arvioitiin tarpeelliseksi ja keskustelua aiheesta oli jo käyty.

Ei oo nimettyä tiimiä, mutta seuraava painopiste voisi olla perhetyö.

Haastateltavat arvioivat avoimen keskustelun sekä hyvän, tukea antavan työyhteisön mahdollistavan toimivan tiimityön. Työyhteisöllä myös katsottiin olevan merkitystä työssä jaksamiseen. Haastateltavat kokivat omien henkilökohtaisten kontaktien muihin työntekijöihin helpottavan yhteistyötä sekä auttavan asiakas perheen ohjaamisessa tar-

vittavan avun piiriin. Yhteistyön haasteiksi haastateltavat ilmaisivat sosiaalityöntekijöiden suuren vaihtuvuuden sekä seurakuntatyön huonon tunnettavuuden.

Hyvä työyhteisöhän sellainen, jossa viihdytään toisten kanssa, koska siinä meillä on mahdollisuus keskustella toisten kanssa kaiken sen muun kahvin juonnin lisäksi. Se mahdollistaa meille sitä yhteistyötä.

Nyt täällä vaihtuu koko ajan sosiaalityöntekijä, mä en ees osaa sanoa kuka on tällä hetkellä sosiaalityöntekijänä.

Vapaaehtoistyö nähtiin ajankohtaisena lähitulevaisuudessa, mutta toistaiseksi vapaaehtoisten hyödyntäminen oli ollut vähäistä. Vapaaehtoisia oli kuitenkin ollut mukana perheruokailuissa, isovanhempi-lapsi toiminnassa, tapahtumissa ja tempauksissa, olohuone-toiminnassa sekä koululaisten iltapäivätoiminnassa. Vapaaehtoisten mukaan saamisen haastateltavat olivat kokeneet haasteelliseksi, eikä lapsityössä vapaaehtoisen työpanoksen hyödyntämistä pidetty kaikissa tilanteissa mahdollisena.

Mä en oikeastaan näe sitä vapaaehtoistoimintaa siinä tai oo ees ajateltu, et siinä voi ollakaan.

Tulevaisuudessa vapaaehtoisten toimijoiden mahdollisuuksia haastateltavat pohtivat suurella sydämellä toiminnan kaltaisena vapaaehtoisten rekrytointi pankkina, johon halukkaat vapaaehtoistoimijat voisivat rekisteröityä. Esimerkkinä toimivasta vapaaehtoistoiminnasta haastateltavat mainitsivat vapaaehtoiset, jotka voisivat parhaimmillaan pyörittää jonkin asuinalueen omaa ryhmää.

Se vois olla jotain semmoista, joku ryhmä jossain asuinalueella, joka sitten kokoontuu joskus ihan ilman mitään työntekijää. On siis vaan, että ne tapaa toisiaan ja siitä lähtee tällainen lähimmäisajatus liikkeelle, et meillä on jokaisella vastuu kannettavana toisista ihmisistä.

7.1.4 Diakonisen perhetyön asiakkaat

Haastateltavat eivät halunneet rajata mitään perhetyyppiä diakonisen perhetyön mahdollisen asiakkuuden ulkopuolelle. Diakonisen perhetyön piiriin haastateltavat kertoivat kuuluvan rakenteeltaan hyvin erilaisia perheitä. Esimerkiksi vanhusperheiden katsottiin myös kuuluvan diakoniseen perhetyöhön. Haastateltavat eivät halunneet määritellä perhe -käsitettä liian tarkasti, vaan korostivat seurakunnan perhetoimintaan olevan tervetulleita kaikkien ihmisten perhetyypistä tai taustasta riippumatta.

Siellä on ihan perinteisiä perus perheitä, on yksinhuoltaja perheitä, yhteishuoltajuudessa, silti eri osoitteissa olevia ja sitten on tietysti tää uusperhe.

Perheessä ei välttämättä ole lapsia ollenkaan, mutta se on silti perhe.

Diakonisessa perhetyössä perheitä yhdistävänä piirteenä haastateltavat arvioivat perheessä olevan jonkin kriisin, hankaluuden tai ongelman. Haastateltavat kertoivat diakonisessa perhetyössä olevan mukana paljon perheitä, joista joku henkilö on ollut huolissaan. Taloudelliset vaikeudet nähtiin yhtenä tavallisena syynä tulla diakoniatyön piiriin mm. yksinhuoltajuuden haastateltavat arvioivat melko suureksi taloudelliseksi kuormaksi tänä päivänä.

Mulle tulee ne perheet, joilla on sitten on joku hankaluus.

Yksinhuoltajuus on varmaan kovin kuorma ja jos ei hallitse raha-asioita tai on kuormittunut tai siihen tulee joku muu kuorma.

Haastateltavilla oli kokemuksia siitä, että asiakasperheiden kynnys hakea ja vastaanottaa sitä on hyvin suuri. Usein apua haetaan vasta siinä vaiheessa, kun vaikeudet ovat jo hankaloituneet.

Yleensä kun meille tullaan, on taloudelliset vaikeudet aika pitkällä. Usein siellä on muitakin vaikeuksia. Ei hirveesti olla valmiita niistä puhumaan. Yritetään pitää niistä siinäkin tilanteessa jonkinlaista kulissia.

Vaikeuksissa olevien perheiden lisäksi diakonisen perhetyön piirissä haastateltavat kertoivat olevan paljon myös hyvinvoivia, aktiivisia perheitä, jotka osallistuvat seurakunti-

en perhetoimintaan. Yhteisenä tekijänä diakonisessa perhetyössä mukana oleville perheille haastateltavat arvioivat tarpeen tulla kuulluksi.

Ne tarvii nämä perheet tai äidit hyvin paljon työntekijän kuulemista, tukea ja juttuseuraakin.

Haastateltavat ilmaisivat diakonisessa perhetyössä kohdattavan harvoin koko perhettä yhtäaikaaisesti, sillä tavallisesti mm. perhekerhoissa kohdataan kotiäitejä lapsineen perheen isän ollessa töissä. Myös isiä, nuoria, lapsia ja ensimmäisen lapsensa saaneita haastateltavat kertoivat kohtaavansa omissa erityisryhmissään.

En kovinkaan usein kohtaa kokonaista perhettä tai ainakaan koko perhettä kerralla. Vastaanotolla yleensä äidin tai isän, torstai-kahvilassa nuoren, joskus äiditkin tulee sinne.

Diakonisen perhetyön piiriin perheitä oli ohjautunut pääsääntöisesti neljällä tavalla. Diakoniseen perhetyöhön oli haastateltavien kokemuksien mukaan ohjanneet seurakunnan työntekijät, viranomaiset ja perheiden omat läheiset. Myös omaehtoista, seurakunnan yleisen tiedottamisen kautta tapahtuvaa avun hakemista oli ollut. Haastateltavat arvioivat tiedon seurakunnan diakonisesta auttamisesta kulkevan usein ihmiseltä toiselle. Itse aiemmin apua seurakunnan työstä saanut asiakas ohjasi seurakuntaan mielellään toisia samankaltaisessa tilanteessa olevia avuntarvitsijoita.

Yks varmaan iso väylä on puskaradio ja että sana kiirii. On joku ollu mukana toiminnassa ja hänen ympärillä on tietyt ihmiset, jotka löytää sitä kautta. Se on varmaan yks semmonen iso juttu. Kun saat oman hyvänkokemuksen ja tuut kohdatuksi ja sun on hyvä olla, sä viet sanaa eteenpäin.

Haastateltavat korostivat tiedotuksen merkitystä, sillä seurakunnan työtä ei tunnettu riittävän hyvin. Sosiaalista mediaa ei laajemmin vielä oltu käytetty diakonisessa perhetyössä, mutta nuorisotyössä sosiaalinen media mainittiin jo olevan käytössä. Tulevaisuudessa haastateltavat näkivät sosiaalisen median mahdollistavan perheiden tavoittamisen yhä paremmin.

Nuorisotyöllä on jo pitkään ollut omansa, koska he on kokenut sen niinku hyvänä, että meillä on vahvasti aiheita tämmösen sosiaalisen mediankin käytön lisäämisen tarve.

7.1.5 Verkostot diakonisen perhetyön tukena

Haastateltavat kuvasivat tekevänsä yhteistyötä kolmella eri tasolla: kirkon ja seurakunnan sisällä, kunnan sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kirkon sisällä haastateltavat pitivät tärkeänä kirkkohallitukselta, rovasti- ja hiippakunnalta tulevaa taloudellista tukea alue seurakunnille.

Rovasti- tai hiippakuntatasolta tulee näitä leirejä nuorille, nuorille pudokkaille tarjotaan ilmaisia leirejä. Niitä ei pystytä alue seurakunnan puitteissa järjestämään. Esimerkiksi lappiin tulee koko ajan kutsuja, että vois kutsua ilmaisille leireille. Sitten hiippakuntarahaston kautta haetaan taloudellisia avustuksia ja kirkkohallitukselta KDY:stä . Semmoisia isompia rahallisia avustuksia. Siinä se niinkun sitten on, että leiritarjonta ja taloudelliset avustukset.

Lapsityössä järjestetään rovastikunnittain tai yhteistyössä rovastikunnallinen perhepäivä, joka on suunnitteilla syksyille tuonne Vesalan leirikeskukseen. Yksi lauanataipäivä. Se on kaikille avoin. Semmoista yhteistyötä on rovastikuntaan.

Seurakunnan sisällä haastateltavat pitivät tärkeänä eri työalojen kanssa toteuttavia leirejä ja perhepäiviä, joita yksittäisen alue seurakunnan olisi yksin mahdotonta toteuttaa. Seurakunnan sisäisestä yhteistyöstä haastateltavat mainitsivat myös sen, että jotakin seurakunnassa työskentelevää asiantuntijaa oli mahdollista pyytää luennoimaan.

Perheasiainneuvottelukeskukseen tosi harvakseltaan asiakaskontakteissa. Toki heidän asiantuntemustaan on käytetty luennoitsijoina.

Seurakunnan ulkopuolelta haastateltavat olivat tehneet yhteistyötä kunnan sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Käytännön yhteistyötä haastateltavat kuvasivat tehtävän mm. kotikäyntien ja verkostopalaverien muodossa. Yhteistyön luonteeseen arvioitiin vaikuttavan kunkin yhteistyökumppanin työntekijän melko paljon.

Se on sitten vahvasti sen mukaan, et minkälainen tyyppi yhteyshenkilö on aina alueellaan, sit se muotoutuu joko tosi hyväks tai etäiseksi se yhteistyö.

Kaikkien kolmen alue seurakuntien alueilla haastateltavat toivat esille eri nimillä kutsutut yhteistyötiimit, jossa on mukana kunkin alueen lasten kanssa työtä tekevät tahot.

Yhteiset tapaamiset olivat haastateltavien kokemuksen mukaan olleet tarpeellisia samalla alueella toimivien työntekijöiden sekä heidän työnsä tuntemiseksi.

Me pidetään sitä aika tärkeänä, että voi kertoa omista menneistä ja tulevista tapahtumista. Mitä kuuluu kunkin työsaralle tällä alueella.

Haastateltavat kertoivat tarvitsevansa omassa työssään ajoittain konsultointi apua omien työtovereidensa lisäksi myös muiden ammattiryhmien edustajilta. Omien työtovereiden mielipiteitä sekä seurakunnan muiden työntekijöiden osaamista pystyttiin hyödyntämään omassa työssä. Myös hiippakunnasta oli haastateltavilla mahdollisuus saada apua. Muun muassa Hiippakunnan tarjoama lakiapu mainittiin tarpeelliseksi.

Kyl se nyt on ainakin jäänyt siihen, et omien työkavereiden kanssa on jaettu asioita.

Siellä on lakimies asessori, että jos jotain semmosta, et on pakko kysyä, niin sieltä varsin hyvin saa vastauksen, että kuinka tulee niinku toimii, että tekee oikein ettei tuu semmosta tilannetta että joutuis pulaan siinä tilanteessa, että toimis väärin.

Seurakunnan ulkopuolelta haastateltavat olivat konsultoineet paljon lastensuojelun ja sosiaalityön edustajia. Lisäksi konsultointiapua mainittiin olevan saatu myös kotimaisen kielten tutkimuskeskuksesta nimiasioissa.

Sosiaalitoimea. Varsinkin taloudellisista ongelmista puhutaan.

Haastateltavat kertoivat ohjaavansa diakonisesta perhetyöstä perheitä seurakunnan lisäksi muun avun piiriin. Esille nousi tärkeänä tekijänä se, että valmiudet ohjaamiseen on oltava ja muiden tahojen tarjoama apu täytyy tuntea. Diakonisesta perhetyöstä oli asiakkaita ohjattu sosiaalitoimeen, lastensuojeluun, takuusäätiöön, sosiaaliseen luoto-tukseen, lakisääteisten taloudellisten avustusten piiriin sekä mielenterveys- ja päihde-palveluihin.

7.2 Diakonisen perhetyön suunnittelu ja toteutus

7.2.1 Työntekijöiden ja asiakkaiden vaikuttamismahdollisuudet diakonisen perhetyön suunnittelussa

Haastateltavat kokivat pystyvänsä vaikuttamaan itse paljon työnsä sisältöön. Oman persoonan käyttö ja omat arvostuksen kohteet nähtiin vaikuttamisen lähtökohtana. Oman persoonan käyttö teki lähtökohdiltaan samanlaisesta työstä erinäköistä ja työ pystyi muotoutumaan monella tavalla erilaiseksi työntekijän persoonan mukaan.

Ajattelen, kun tätä työtä tehdään hyvin pitkälle oman persoonan kautta, niin sehän on heti vaikuttamiselle lähtökohta. Että miten sä itse koet, näet tai teet ja mikä on sun arvostuksesi sitä työtä kohtaan mitä teet. Kaikki se vaikuttaa siihen miten sä olet tai mitä sä teet. Mun mielestä se jo lähtee siitä, se koko työn rakentuminen ylipäänsä kirkon työssä. Kun tätä tehdään niin paljon omalla persoonalla ja oman persoonan kautta. Se myös tuo siihen työhön vivahteita, se työ voi olla hyvin eri näköistä ja sitä voidaan tehdä eri tavoilla ja se voi muotoutua eri näköiseksi vaikka ne lähtökohdat ja raamit olis samat. Kuitenkin sitä työtä tehdään enemmän tai vähemmän oman näköiseksi.

Haastateltavat kokivat käyttämänsä työmuodot mielekkäiksi ja laadukkaiksi ja siten heidän mielestään työmuotojen käyttö oli perusteltua. Työn mielekkyyden ilmaistiin motivoivan työntekijöitä. Työmuotojen valikoitumiseen vaikutti myös työntekijöiden oma kiinnostus ja innostus. Kiinnostuksen kohteet vaikuttivat myös toiminnan sisältöön.

Onko ne jollain lailla perusteltuja, niin kyllä ne on. Perustelua tehdä täällä sellaista työtä vaikka perhekerhoja, -leirejä. Mulla on sellainen olo aina, että se on mielekästä.

Diakonisen perhetyön suunnitteluun haastateltavat arvioivat vaikuttavan sekä asiakkaiden toiveet että tarpeet. Asiakkaiden toiveita oli kysytty sekä suullisesti että kirjallisesti ja myös palautteen antamiseen oli tarjottu mahdollisuuksia. Osassa seurakunnista palautetta oli kysytty toimintakausien alkaessa ja päättyessä. Toiveiden esittäminen ja asiakaslähtöisyys kuvattiin sisäänrakennetuksi diakonian kyselykaavakkeisiin. Perheiden kanssa yhdessä oli myös suunniteltu ja toteutettu erilaista toimintaa. Perheet olivat esittäneet konkreettisia toiveita isä-lapsitoiminnan järjestämiseksi ja eri asiantuntijoiden kutsumiseksi teemailtoihin. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että palautetta ja toiveita tulee liian vähän. Toiset taas arvelivat asiakkaiden olleen silloin tyytyväisiä, kun he ei-

vät olleet erityistä palautetta antaneet. Haastateltavat kertoivat perheiden odottavat valmista ohjelmaa, eivätkä kaikki perheet olleet edes halukkaita osallistumaan toiminnan suunnitteluun.

Kokoajan meille saa (antaa palautetta), ollaan annettu ymmärtää, että antakaa meille vinkkejä ja toiveita. Meillä on kyllä koko ajan mahdollisuus toivoa, on kynät ja paperit esillä ja sanotaan että kertokaa mitä toivotte.

Niin kyllä perheiden kanssa yhdessä käydään, mitä he toivovat ja minkälaisia asioita he haluaa käsitellä, haluaako he jonku asiantuntijan sinnen käymään.

Työn suunnittelussa merkityksellisenä pidettiin perheiden tarpeiden ja perhetyön tulevaisuuden huomioimista. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että asiakaskuntaan he eivät voi vaikuttaa, sillä kaikki diakoninen työ tulee olla kenelle tahansa avointa. Laajan asiakaskunnan nähtiin vaikeuttavan myös työn suunnittelua.

Osa toiminnasta on aloitettu asiakkaiden toiveesta tai tarpeesta. Lisäksi tiettyihin työmuotoihin oli osallistunut paljon asiakkaita, jolloin työmuodon ylläpitäminen oli nähty tarpeelliseksi. Seurakunnan perhetyön nähtiin tukevan kunnallisten toimijoiden työtä, jolloin työ nähtiin yhteiskunnankin kannalta merkittäväksi.

Sitte toi kunnan puolella toi perhetyö, niin niillä on resurssit kans tosi tiukilla. Et täähän on hirveen hyvä tuki niille tää meidän työ. nää perhetyöntekijät nää kunnan perhetyöntekijät on myös, et jos ne ei oo päässyt niin ne on antanut meidän yhteystietoja sieltä. Et ollaan yhdessä palaverissa istuttukin niitten kanssa.

7.2.2 Toimintasuunnitelmat, resurssit, perinteet ja arvot ohjaamassa diakonisen perhetyön suunnittelua

Diakoninen perhetyö mainittiin haastateltavien mukaan toimintasuunnitelmissa ja siten se oli myös alueneuvostojen hyväksymää. Diakonisella perhetyöllä ei ilmaistu kuitenkaan olevan omaa kirjallista toimintasuunnitelmaa. Sen sijaan diakoninen perhetyö saattoi sisältyä lapsi- ja perhetyön toimintasuunnitelmaan tai useiden muiden toimialojen toimintasuunnitelmiin. Diakoniatyöllä vastaavasti oli omat toimintasuunnitelmat, jotka

laadittiin aikaisempien vuosien työtä tarkkailemalla sekä seuraamalla tilastoja väestöstä. Joissain aluseurakunnissa perhetyö oli valittu ykkös- -painopistealueeksi.

Ei meillä erikseen ole perhetyölle (toimintasuunnitelmaa). Se sisältyy lapsi- ja perhetyöhön, se on sisällä siihen.

Mutta kuitenkin tää on toimintasuunnitelmissa olevaa toimintaa, jonka alueneuvosto hyväksyy et sillä lailla, et ei tässä millään rikollisilla teillä olla.

Toimintasuunnitelmat näkyivät haastateltavien mukaan käytännössä suunnitelmien toteuttamisena. Tavoitteena oli tehdä sellaisia toimintasuunnitelmia, jotka myös käytännössä ovat toteutettavissa. Toimintasuunnitelmia kerrottiin arvioitavan säännöllisesti, ainakin toimintakertomuksen tekemisen yhteydessä tai vuoden päättyessä. Toimintasuunnitelmien kuvattiin olleen konkreettisia ja niitä arvioitiin toimiviksi.

Nykyään se on vähän semmonen tavote, kun tehään toimintasuunnitelma, niin se on ihan oikeesti sellanen, että se toteutetaan.

Ja koska me vuoden lopussa aina arvioidaan se toimintasuunnitelma, et mites ja mikä ei oo toteutunut.

Resurssien muuttuminen aiheutti haastateltavien mukaan työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksien kaventumista. Vanhoihin käytäntöihin nähtiin tulleen resurssien pienemisen myötä muutoksia. Perhetyötä pidettiin tärkeänä, mutta resurssien, erityisesti ajan puuttumisen nähtiin rajoittavan diakoniseen perhetyöhön panostamista. Esimerkiksi kotikäyntityöhön ei enää koettu olleen samanlaisia resursseja kuin aiemmin. Toisaalta haastateltavat arvioivat asiakkaiden tulevat mieluummin vastaanotolle, kuin kutsuvan työntekijän kotiinsa. Haastateltavat arvelivat, että diakoniselle perhetyölle voisi jäädä aikaa, mikäli muuta työtä olisi vähemmän.

Ennen teki paljon kotikäyntityötä, mutta tänä päivänä ei oo mahdollisuuksia. Et se on aika minimaalista, mitä pystytään kotikäyntityötä tekemään.

Haastateltavat kertoivat työtä tehtävän vanhojen rutiinien pohjalta. Toiminnalla saattoi olla pitkä historia tai toiminta oli muokkautunut jostakin vanhasta työmuodosta. Haastateltavat kertoivat, että työmuodoissa ei ole aina havaittu ajoissa muutostarvetta ja siksi työmuodot eivät aina olleet ajanmukaisia. Työntekijöillä on kuitenkin ollut halu ja mah-

dollisuus kehittää ajan mukaisia työmuotoja. Ideoita toimintaan oli saatu myös muista seurakunnista ja muilta kirkon toimijoilta.

Sitten se vaan ympätään sinne, niin kuin aina on ympätty. sitä vois toisenlaistaakin. Kun viime kesänä pidettiin, niin taaskin mennään just niin.

Perheolkkari on lähtenyt varmaan lähtenyt äiti-lapsi piiristä kehkeytymään niinkun sitten perheeksi.

Vanhojen perinteiden ja toimintatapojen noudattamisen kerrottiin vaikuttavan työn suunnitteluun. Kuitenkin työn sisällön suunnittelussa arvioitiin tapahtuneen vapautumista. Osa haastateltavista kipuili vanhoihin perinteisiin ja toimintatapoihin urautumisen kanssa. Perinteiden nähtiin heikentävän uusien mallien omaksumista ja toiminnan kehittämistä.

Kipuilen sen kanssa, että se lokahtaa vaikka ajattelee, että on vapaus toimia, sitä lokahtaa samoihin uomiin ja perinteisiin, että näin on aina tehty.

Diakoninen perhetyö pohjautui haastateltavien mukaan kristillisille arvoille. Kristillinen ihmiskäsitys ohjaa työskentelyä niin, että kaikenlaisia asiakkaita kunnioitetaan ainutkertaisina yksilöinä ja heitä palvellaan niin kuin työntekijät toivoisivat itseään kohdeltavan. Lähimmäisenrakkaus nostettiin myös arvoksi, jonka mukaan haastateltavat työtään tekivät. Hädässä olevien ihmisten auttamista pidettiin lisäksi tärkeänä arvona. Kristillisten arvojen lisäksi haluttiin korostaa kodin ja perheen merkitystä jatkuvien harrastusten ja menojen sijaan. Perheitä kannustettiin viettämään aikaa perheensä kanssa tavallisten arkipuuhastelujen parissa ja näkemään tavallinen arki merkityksellisenä. Myös ympäristöarvojen nähtiin vaikuttavan työskentelyyn niin haastateltavien omissa valinnoissa, kuin asian esillä pitämisessä asiakkaille.

Perheet kun löytäisivät sen läheisyyden ja sen oman yhdessä olon, niin juuri se, että se koti on hyvä paikka...- ... On puhuttukin vanhemmille, että joka päivä ei tarvii joka kerta joka päivä viedä lasta jonnekin, että lapselta helposti näkee että on väsynyt. Että on hyvä joskus levätä kotona, nauttia siitä, just leipoo kotona tai imuroida yhdessä siivota se on lapsellekin kiva tehdä semmosia asioita.

7.2.3 Hengelliset ja yhteisölliset tavoitteet

Diakonisen perhetyön tavoitteiksi haastateltavat nostivat hengellisiä ja seurakuntayhteyden löytämiseen vaikuttavia tavoitteita. Diakonisen perhetyön kautta kristillisen ilosanoman nähtiin pysyvän esillä. Työn tavoitteena oli kristillisen arvomaailman ylläpitäminen perheissä. Myös kirkkolaki ja sen määritelmä diakoniatyölle nostettiin esiin, jolloin diakonisen perhetyön tarkoituksena nähtiin olevan niiden auttaminen, jotka eniten apua tarvitsevat ja joita muu apu ei tavoita.

Että jotenkin kristillinen arvomaailma ei häviäis vaan se vois olla kannattava ja auttaa ihmisiä.

Haastateltavat kuvasivat diakonista perhetyötä perheiden tarpeisiin perustuvaksi ja samalla matalan kynnyksen toiminnaksi, johon kuka vain oli voinut osallistua. Armahtavaista ilmapiiriä oli haluttu pitää yllä, jotta kaikki olivat saaneet mahdollisuuden yhteisöllisyyden kokemukseen diakonisen perhetyön toiminnan parissa. Lisäksi tavoitteena oli ollut laajan osanottajakunnan tavoittaminen. Seurakunnan ja toiminnan tunnettavuuden toivottiin diakonisen perhetyön kautta tulevan esiin.

Toivottavasti se tavoite tulee esille täällä asuville, että ihmiset voi tulla tänne ja kokea yhteisöllisyyttä ja lämpöä.

Mut nimenomaan se että nää leirit ja tapahtumat ja tälläset tavottais mahdollisimman hyvin kaikenlaisia perheitä.

7.2.4 Ennaltaehkäisevät ja terveyttä edistävät tavoitteet

Haastateltavat kokivat ennaltaehkäisevän työtteen ylläpitämisen lapsi ja perhetyössä tärkeäksi tavoitteeksi. Diakonista perhetyötä haastateltavat kuvasivat pitkälti ennaltaehkäiseväksi työksi, jossa perheitä kohdataan erilaisissa elämäntilanteissa. Perheiden kutsumisella yhteen ja verkostoimisella koettiin olevan ennaltaehkäisevää vaikutusta perheiden vaikeuksiin.

Perheiden kutsuminen yhteen on jo ennaltaehkäisemistä.

Ryhmäytymisellä ja verkostoitumisella voidaan ennaltaehkäistä perheiden vaikeuksia.

Haastateltavat kertoivat tekevänsä ennaltaehkäisevää työtä koko ajan. Työmuodoista kotikäyntityö nostettiin esiin ennaltaehkäisevänä työmuotona. Haastateltavat kertoivat kuuntelevansa perheiden tarpeita ja sen perusteella kartoittavansa perheen kokonaistilannetta. Ryhmätilanteissa perheitä oli havainnoitu ja tarpeen mukaan havaittuja asioita oli otettu puheeksi kahden kesken asiakkaan kanssa.

Äiti saattaa tulla ehkä kertomaankin, että on jotain vaikeata. Sitten jutellaan mistä on kysymys, ja mielen helpottaisi se olo tai tarvitaanko siihen sitten lisäapua vai helpottuuko se jo siinä että mietitään siinä niitä konkreettisia tilanteita ja avunantoa.

Perheiden päihteidenkäyttö koettiin haasteelliseksi aiheeksi ja päihteiden liikakäytön puheeksi ottaminen oli koettu vaikeaksi joidenkin haastateltavien mielestä. Haastateltavat olivat havainneet, että asiakkaiden on vaikeaa ottaa itse puheeksi ongelmiaan, erityisesti taloudellisia vaikeuksia. Asiakkaiden toivottiin ottavat yhteyttä ajoissa, mutta yleensä asiakkaat tulevat haastateltavien mukaan vasta, kun ongelmat ovat vaikeita ja asiakkaan auttamiseksi tarvitaan laaja verkosto. Koska diakonisen perhetyön työmuodot ovat matalan kynnyksen paikkoja, ei asiakkailla välttämättä ollut muita tukimuotoja. Haastateltavien mukaan diakonisen perhetyön tekijä saattoi olla ensimmäinen ulkopuolinen auttamistaho, joka sai tietää perheen ongelmista. Ennaltaehkäisevän työn tunnetavuuden kannalta työntekijät toivoivat, että apua saaneet voisivat rohkaista toisia apua tarvitsevia ottamaan yhteyttä seurakuntaan.

Et ihmiset oivaltais, et otetaan mahollisimman aikaseen yhteyttä. Se tilanne menee sit semmoseks, et siellä ollaan syvällä ja sit tarvitaan tosi iso verkosto, et sieltä pois päästään. . . . et rohkaistutaan ottamaan yhteyttä hyvissä ajoin.

Haastatteluun osallistuneet sairaanhoitaja-diakonissat kokivat koulutuksestaan olleen hyötyä terveyttä edistävän työtteen ja näkökulman esillä pitämiseen asiakastilanteissa. Myös koulutukseltaan muut diakoniseen perhetyöhön osallistuvat työntekijät kertoivat terveyden edistämisen olevan osa diakonista perhetyötä. Terveyden edistämisen nähtiin ilmenevän henkisenä, psyykkisenä ja fyysisenä tukemisena. Toisten ihmisten pariin kannustamisen koettiin olevan asiakkaiden terveyttä edistävää tukemista. Tukemiseen

liitettiin vahvasti myös rinnalla kulkeminen. Haastateltavat kertoivat, että asiakkaan puolesta ei tehdä asioita, vaan autetaan häntä oivaltamaan omat tarpeensa ja hoitamaan ne itse. Auttajan tarkoituksena on tehdä itsensä tarpeettomaksi.

Ja jotenkin must se tuntuu, että parasta on sillon, kun me diakoniatyössä yleensäkin tapaan ihmisen, jolla on ongelma, niin sitten mä sanon, että ta-voitehan mulla on, että se ihminen ei tulis enää koskaan mun luokse. Mä teen itteni tarpeettomaksi ja sit oikeesti kun se ihminen tulee, niin se sanoo tiiätkö, että sä oot saanu mussa aikaseks sen, et mulla on vähän helpompi elää ja olla ja mä oon onnistunut joissain jutuissa, jotka on mulle ol- luit vaikeita. Oikeesti se ihminen tuleekin sanomaan, että ei et mulla on ongelma, vaan että, hei mä oon ratkassut sen mun ongelman ja mulla on paljon hel- pompi olla.

Konkreettisina terveyden edistämisen muotoina haastateltavat mainitsivat jatkohoitoon ja palveluihin ohjaamisen. Terveyttä edistävänä työnä nähtiin käytännön avun antami- nen perheissä muun muassa siivouksen ja kodinhoidon muodossa. Käytännön avun an- tamisessakin korostui perheen voimavarojen käyttöönottamiseen kannustaminen ja roh- kaisu. Terveiden edistämistä kerrottiin tehtävän keskustelujen lomassa. Konkreettisesti terveyden edistäminen näkyi työntekijöiden valinnoissa terveellisten tarjoiluiden valit- semisessä. Valmiin aamiaisen tarjoamisen vaikkapa perhekerhossa ajateltiin lisäävän perheiden jaksamista ja siten se nähtiin terveyttä edistävänä toimintana. Ohjatuissa ryhmissä terveyden edistäminen oli esillä erilaisten keskusteluteemojen tai vierailijoi- den luentojen kautta. Terveiden edistämiseksi haastateltavat kuvasivat myös perintei- den siirtymisen tukemista. Työntekijöiden toiveena oli saada apua saaneita ja selviyty- neitä kertomaan toisillekin, että he voisivat saada seurakunnalta apua.

Joo ja se luo terveyden ja sen edistämistä, kun ne tulee tänne aamiaiselle ja lisää jaksamista, kun ei ite tarvii aina.

No jos nyt otetaan semmonen, että koti on siinä kunnossa, että parempi täällä ois nyt tehdä jotakin että täällä pystyy olemaan ja onhan se tietysti terveydenedistämistä sekin, että siivotaan ja sanotaan että tarttis varmaan tehdä jotain.

Eräs haastateltava kertoi, että hänen työalueellaan perheissä ei enää ole ollut päihde- tai tupakkaneuvonnalle tarvetta, sillä niistä kärsiviä perheitä on vähemmän. Toiset haasta- teltavat kertoivat kohtaavansa moniongelmaisista perheitä enenemässä määrin, joilla myös on päihteiden sekakäyttöä muiden ongelmien lisäksi.

7.3 Diakonisen perhetyön kehittäminen

7.3.1 Tulevaisuuden haasteet ja tavoitteet

Tulevaisuuden haasteina haastateltavat nostivat esiin yhteiskunnan, seurakunnan sekä asiakkaiden elämäntilanteiden tuomia muutoksia. Yhteiskunnan muutoksista johtuvina haasteina diakoniselle perhetyölle pidettiin globaaleja tapahtumia, ihmisten eriarvoistumista, syrjäytymistä ja resurssien vähenemistä yhteiskunnan taloudellisten varojen pienentyessä. Ihmisten eriarvoistumisen ei nähty muuttuvan helpompaan suuntaan, vaan kuilun arveltiin kasvavan entisestään syrjäytyneiden ja muiden ihmisryhmien välillä. Nuorten runsaan syrjäytymisen nähtiin vaikuttavan koko perheeseen.

Niin kyllä niitä syrjäytyneitä nuoria on vaikka kuinka paljon, että niin ne on kuitenkin jonkun perheen lapsia ja sit se vaikuttaa siihen perheeseen ja kaikkeen muuhun.

Seurakuntien haasteina pidettiin kirkosta eroamista. Arvokasvatusta pidettiin tärkeänä, jotta ihmiset arvostaisivat seurakunnan tekemää työtä. Sen lisäksi haastavana pidettiin sitä, pystyvätkö seurakunnan työntekijät vastaamaan kaikkiin yhteiskunnan haasteisiin ja ihmisten tarpeisiin. Tulevaisuuden haasteeksi nähtiin entistä vaikeammat ongelmat asiakasperheissä. Lasten ja nuorten huumeidenkäyttö sekä äitien sekakäyttö huoletti haastateltavia. Lisäksi perheitä kuvattiin entistä moniongelmaisiksi. Yhteistyön arveltiin tuovan apua silloin, kun resursseja yhdistetään ja kohdennetaan oikein.

Pystytäänkö me vastaamaan tarpeeseen, se on meidän huoli.

Tulevaisuuden tavoitteita haastateltavat asettivat työyhteisölle ja itselleen. Puheeksi ottamisen ja asioiden eteenpäin viemisen nähtiin kaipaavan parannusta työyhteisöissä. Omasta työroolista ja toimenkuvasta irrottautuminen nähtiin tarpeelliseksi, jotta se antaisi enemmän voimavaroja työn toteuttamiseen. Lisäksi työntekijät nostivat esille toiminnallisia tavoitteita. Olemassa olevia tavoitteita tulisi toteuttaa ja sen jälkeen arvioida. Konkreettiseksi tavoitteeksi asetettiin seuraavanlaisia suunnitelmia: diakonisen perhetyön työryhmän perustaminen, päiväkotien kristilliseen kasvatukseen panostaminen säännöllisen toiminnan kautta, isä-lapsitoiminnan, isovanhempi-lapsitoiminnan ja työsäkävien perheiden iltatoiminnan kehittäminen. Yhteistyötä neuvolan kanssa toivottiin

lisää, sillä se helpottaisi käytännön työtä moniongelmaisten perheiden kanssa. Perheistä haluttaisiin saada taustatietoa kunnan työntekijöiltä, jotta sopivaa apua voitaisiin antaa paremmin ja päällekkäisyyksiltä välttyttäisiin muiden yhteistyötahojen kanssa.

Tän takia just ois hyvä se yhteistyö, että ei tulis niitä päällekkäisyyksiä. Ettei mentäis niinku samaa asiaa tekemään, että vois vähän jakaa niitä.

7.3.2 Koulutus ja resurssitarpeet

Haastateltavat kertoivat päässeensä koulutuksiin, joista on ollut soveltaen hyötyä diakoniseen perhetyöhön. Työnantaja on kustantanut ja tarjonnut mahdollisuuksia koulutautumiseen. Osa haastateltavista kertoi vastikään olleensa tai lähiaikoina olevansa menossa johonkin koulutukseen. Myös tyytymättömyyttä ilmaistiin siitä, että joihinkin koulutuksiin työnantajalta ei ole saatu tukea. Toisten hiippakuntien kerrottiin myöskin olevan diakonian koulutuksen osalta aktiivisempia. Koulutustarpeiksi haastateltavat ilmaisivat työssä jaksamiseen liittyvät teemat. Haastateltavat pitivät koulutustautumista aina tarpeellisena. Koulutuksista saatua tietoa tulisi jakaa enemmän ja tietoisesti työyhteisössä. Näin välttyttäisiin turhilta ja päällekkäisiltä koulutuksilta, joiden tiedot olisi toinen työtoveri voinut jakaa työyhteisössä. Tällöin samasta työyhteisöstä ei välttämättä tarvitsisi kaikkien mennä samoihin koulutuksiin vaan työnantaja voisi lähettää erilaisiin koulutuksiin. Näin työyhteisöön saataisiin laaja-alaisempaa osaamista.

Sitten diakonipuolella niin ainakin ne koulutukset, jossa ite oon ollut niin niitä voi soveltaa perhetyöhön, että ne ei oo diakonisen perhetyön koulutuksia, mutta niistä on apua myös siihen että.

Haastateltavien arvion mukaan nykyisillä resursseilla pystytään tekemään diakonista perhetyötä. Resursseja on olemassa, mutta niitä ei aina osata hyödyntää riittävästi. Yhteisten tavoitteiden tunteminen ja määrittäminen auttaisi onnistumaan työssä. Yhteistyö eri työntekijöiden ja työmuotojen välillä on haastateltavien mielestä tärkeää. Työntekijöiden tulee tuntea toistensa työ ja osata ohjata perheet oikeille henkilöille. Näin tehostetaan työtä ja saadaan siitä vaikuttavampaa. Tulevaisuudessa työntekijöitä tarvittaisiin lisää. Haastateltavat näkivät vapaaehtoistyöntekijöissä mahdollisuuden ja lisää vapaaehtoistoimijoita toivottiin myös diakonisen perhetyön pariin. Vapaaehtoisten koulutukseen

tulisi myös saada tulevaisuudessa lisää resursseja. Haastateltavat valittelivat lisäksi ajan puutetta.

Mä ajattelen että olemassa olevia resursseja on, jos vaan osattais hyödyntää kaikki.

7.3.3 Kehittämistarpeet diakonisessa perhetyössä

Diakonisen perhetyön kehittämisen haasteeksi kuvattiin sitä, että työntekijät ovat jääneet paikoilleen surkuttelemaan puutteitaan, vaikka voisivat tehdä muutoksia. Suunnittelussa ja työn kehittämisessä puutteeksi nähtiin se, että käytännössä vanhoja virheitä ei korjata. Erityisesti vanhoista tavoista poisoppiminen koettiin vaikeaksi. Vanhojen tapojen, tottumukset ja perinteiden nähtiin tuovan haasteita työn kehittämiselle. Haastateltavien mukaan työn kehittämisen ei tule lähteä työntekijän omista tarpeista tai uteliaisuudesta, vaan sen tulee pohjautua asiakkaan tarpeisiin. Esille nostettiin myös, että asiakkaiden tarpeiden selvittelyyn liittyen työntekijä ei saa tulkita liikaa asiakasta. Haastateltavat kertoivat, että asiakkailta saadun palautteen perusteella on tarkoitus kehittää työtä. Asiakkaat vaikuttavat siihen, tuleeko jollekin uudelle työmuodolle jatkoa tai loppuuko se.

Me koko ajan surraan sitä tai ollaan ärsyynnytty itteemme, että me ollaan näin huonoja. Mutta silti me tehdään aina vaan samalla tavalla. Vaikka me voitais tehdä joku korjaava liike, mutta silti me ei tehdä sitä.

Työn kehittämisen haasteeksi nähdään se, ettei työtä osata pitää esillä positiivisella tavalla. Haastateltavat ilmaisivat, että työntekijät tarvitsisivat enemmän rohkeutta ilmaista olevansa seurakunnan työntekijöitä ilman siihen liittyvää häpeää. Diakonista perhetyötä halutaan tehdä tunnetummaksi. Tiedotuksessa arvioitiin olevan puutteita, eikä kaikkia nykyaikaisia tiedotusvälineitä ole hyödynnetty haastateltavien mukaan riittävästi. Myös sisäisessä viestinnässä nähtiin olevan kehittämisen varaa.

Se meidän tiedotus ei ole kovin kaksista.

Haastateltavien mukaan työmuodot pitäisi tarkistaa, jotta ne vastaavat tarpeisiin ja ovat ajanmukaisia. Työn suunnittelussa nähtiin parantamisen varaa. Erityisesti kesän toimin-

ta nostettiin esille, sillä se suunnitellaan haastateltavien mukaan usein pitkien perinteiden mukaan kyseenalaistamatta. Myös yhteistyötä toisten työmuotojen kanssa tulisi siirtää haastateltavien arvion mukaan käytännön tasolle. Toiveena esitettiin halu kehittää yhteistyötä muiden perhetyön toimijoiden kanssa. ”

Ne pitäs vaan aina kattoo, että ne on ajanmukaisia ja ne vastaa tarpeeseen.

Työn kehittämiseen motivoiviksi asioiksi haastateltavat kuvasivat halua toteuttaa ja kehittää tarvetta vastaavaa työtä. Tarpeeseen vastaavaa työtä tehdään mielellään. Motivaatiota saatiin myös työn vaihtelevuudesta, sillä sen kerrottiin pitävän liikkeessä ja kehityksessä mukana. Diakoniaharjoittelijoiden kerrottiin auttavan kyseenalaistamalla ja kyselemällä kehittämään työtä. Myös työkavereilta kuvattiin saatavan ideoita ja voimavaroja työn kehittämiseen. Lisäksi koulutukset vahvistivat ajatuksia työn kehittämisestä.

Toisaalta mä aina sitten tykkään siitä, kun tulee diakonian harjoittelija, joka kysyy miks sä teet näin. Mitä täällä tehdään, et osaa niinku kysyä ja ravistella sitä, että pystys niinku kehittämään.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Keskeiset tulokset

8.1.1 Diakonisen perhetyön toteutuminen

Tässä tutkimuksessa Säynätsalon, Keltinmäen ja Vaajakosken alue seurakuntien työntekijät kuvasivat diakonisen perhetyön toteutumista. Diakoninen perhetyö pohjautui haastateltavien mukaan kirkkojärjestykseen. Diakonisella perhetyöllä pyritään kohdentamaan apua sinne, missä hätä on suurin ja mihin muu apu ei yllä. (vrt. Kirkkojärjestys 1991.) Nikaman ja Vahteran (2008, 46) opinnäytetyössä diakoninen perhetyö oli käsitteenä vieras diakonista perhetyötä tekeville. Tutkimuksessamme diakonisen perhetyön vieraus ei noussut esille.

Diakoninen perhetyö on haastateltavien mukaan laaja-alaista, työalat ylittävää, eri ammattikuntien sekä työalojen toteuttamaa yhteistä tehtävää. Diakoninen perhetyö on eri kirkon ammattilaisten tekemää työtä, joka ei rajaudu ainoastaan diakoniatyöntekijöille tai diakonia työlle. Laaja-alaisuutta edistää muun muassa lastenohjaajien koulutuksen muuttuminen lapsi- ja perhetyön perustutkinnoksi vuonna 2002 (Kirkko muutosten keskellä 2004, 152). Tutkimuksemme mukaan lasten ohjaajat olivat aktiivisesti toteuttamassa diakonista perhetyötä diakoniatyöntekijöiden, pappien ja nuorisotyöntekijöiden lisäksi. Myös Vilén ym.(2010, 32–33) ja Rundgren (2008, 40–45) tuovat samankaltaisia tuloksia esille. Tutkimuksemme mukaan ammatillisten toimijoiden lisäksi vapaaehtoisten työntekijöiden merkitys diakonisessa perhetyössä vaikuttaisi jatkossa olevan diakonisen perhetyön kannalta suurempi. Vapaaehtoisten mukaan saaminen oli koettu haasteelliseksi. Vapaaehtoisia oli kuitenkin ollut mukana erilaisissa perheille kohdistuvissa tapahtumissa ja toiminnoissa.

Tutkimuksessamme tulee esille, että työhön liittyviä päätöksiä työntekijät tekevät yhdessä keskustelemalla. Tiimissä tehtävä työ toimii parhaiten avoimen keskustelun sekä tukea antavan työyhteisön avulla. Varsinaista nimettyä diakonisen perhetyön tiimiä ei ollut, mutta keskustelua aiheesta oli käyty. Mikkelin seurakuntayhtymässä toteutetaan jo diakonista perhetyötä moniammatillisen diakonisen perhetyön tiimin avulla, joka toimii

yhteistyössä muun muassa kaupungin perhetyön kanssa (Mikkelin seurakuntayhtymä i.a.).

Tutkimuksessa tuli esille työntekijöiden kahden tyyppiset kokemukset diakonisesta perhetyöstä. Kokemuksia kuvattiin voimaa antaviksi sekä raskaiksi. Työntekijät kokivat kirkon tekemän diakonisen perhetyön erittäin merkitykselliseksi työksi. Myös Rättyän (2009, 95) tutkimuksessa tämä tulee esille. Tutkimuksessamme tuli esille, että työn merkityksellisyyttä vahvistivat asiakkaan autetuksi tuleminen ja selviytymisen kokemukset, joiden kautta työntekijät olivat saaneet onnistumisen kokemuksia. Diakonista perhetyötä pidettiin kuitenkin henkisesti raskaana, vaikka toisaalta apukeinoja perheiden kohtaamisessa nousseiden inhimillisten tunteiden käsittelyyn koettiin olevan tarjolla. Myös seurakunnan tekemän työn huono tunnettavuus harmitti työntekijöille.

Tutkimuksessamme diakonisen perhetyön työmuodot jakaantuivat yksilöiden kohtaamiseen, ryhmätoimintaan sekä kaikille avoimiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Yksilökohtaamiset toteutettiin asiakkaiden pyynnöstä kodeissa tai vastaanotolla. Diakonista perhetyötä tässä tutkimuksessa kuvattiin toteutettavan mm. perhekerhojen ja vauvaryhmien muodossa. Myös rippikoulutyö sekä lapsityö määriteltiin diakoniseen perhetyöhön kuuluviksi. Erilaista ryhmätoimintaa, kuten jollekin kohderyhmälle suunnattuja pienryhmiä oli runsaasti diakonisessa perhetyössä. Ryhmätoiminnan tarkoituksena oli vanhempien ja lasten yhteyden tukeminen, voimavarojen kartoittaminen sekä hengellisen ohjelman järjestäminen. Kaikille avoimia tapahtumia ja kirkkohetkiä järjestettiin erityisesti lapsiperheitä ajatellen. Lisäksi työntekijät pyrkivät osallistumaan toimintaan, jolla diakonisen perhetyön tunnettavuutta voitiin lisätä.

Käytännössä diakonisessa perhetyössä oli tutkimuksemme mukaan oleellista rinnalla kulkeminen, perheiden kohtaaminen, keskustelu, yhdessä tekeminen sekä perheiden tukeminen arjen keskellä. Myös Rättyän (2009) tutkimuksessa tämä tulee esille. Tutkimuksemme haastateltavat kertoivat eri työmuodoissa toimintamenetelminä käytettävän keskustelua, kuuntelua, läsnäoloa, sielunhoitoa, leikkiä, luovuutta sekä valmiita materiaaleja ja –menetelmiä. Menetelmiksi mainittiin myös puhelinkeskustelut, taloudellinen apu ja ohjaus. Ratkaisukeskeiset menetelmät olivat käytössä ohjaus- ja keskustelutilanteissa. Onnistunutta vuorovaikutusta asiakkaan kanssa pidettiin luottamuksen syntymisen kannalta merkityksellisenä. Myös Rättyä (2009, 94) ja Vilén ym.(2010, 94) kuvaava-

vat työntekijän ammatillisten valmiuksien perhetyössä liittyvän erityisesti perhetyön työmenetelmiin, tukimuotoihin sekä niiden hyödyntämiseen.

Diakoniseen perhetyöhön tutkimuksemme haastateltavat katsoivat kuuluvan rakenteeltaan hyvin erilaisia perheitä. Mitään perhetyyppiä ei haluttu rajata diakonisen perhetyön ulkopuolelle. Haastateltavat eivät määritelleet perhekäsitettä siten, että joitakin ihmisiä rajattaisiin käsitteen sisälle kuulumattomaksi. Haastateltavilla oli tilastokeskuksen perhemääritelmää laajempi käsite perheestä. Myös Rättyän (2009, 94–95) tutkimuksessa diakoniatyöntekijät kuvasivat perhekäsitettä laajaksi.

Yhdeksi merkittäväksi diakonisen perhetyön avun piiriin hakeutumisen syyksi haastateltavat katsoivat perheiden taloudelliset vaikeudet. Erityisesti yksinhuoltajuus nousi esille. Myös Lainiala (2010, 54–56) ja Paajanen toim. (2007, 3–4) tuovat esille lapsiperheiden, yksinhuoltajien ja lastaan kotona hoitavien aseman heikentymisen. Haastateltaviemme kokemuksen mukaan perheet hakivat apua ongelmiinsa vasta siinä vaiheessa, kun vaikeudet ovat jo hankaloituneet. Samoin Rundgrenin (2008, 52) tutkimuksessa diakoninen perhetyö näyttäytyi enemmän korjaavampana työnä, kuin ennaltaehkäisevänä. Toisaalta tässä tutkimuksessa tuli esille lisäksi, että diakonisen perhetyön piirissä oli paljon myös hyvinvoivia, aktiivisia, seurakunnan perhetoimintaan osallistuvia perheitä.

Haastattelemamme työntekijät toivat esille, että diakonisessa perhetyössä kohdataan harvoin koko perhettä yhtäaikaisesti. Tavallisesti mm. perhekerhoissa kohdataan kotiäitejä lapsineen perheen isän ollessa töissä. Isiä, nuoria, lapsia ja ensimmäisen lapsensa saaneita haastateltavat kertoivat kohtaavansa omissa erityisryhmissään, mutta vain harvoin koko perhettä yhtäaikaisesti. Myös Rättyän (2009, 94–95) tutkimuksessa tämä näkyy.

Opinnäytetyömme haastateltavien mukaan diakonisen perhetyöhön piiriin perheitä ovat ohjanneet seurakunnan työntekijät, viranomaiset sekä perheiden omat läheiset ja tuttavat. Myös omaehtoista tiedotuksen kautta tapahtuvaa ohjautumista avun pariin olivat haastateltavat havainneet. Haastateltavat olivat havainneet, että kovinkaan monet apua tarvitsevat perheet eivät tienneet diakonisen perhetyön auttamismahdollisuuksista. Yhtenä kehittämistarpeena haastateltavat pitivät sosiaalisen median hyödyntämistä dia-

konisessa perhetyössä, jotta apua tarvitsevat saisivat tietoa seurakuntansa auttamismahdollisuuksista.

Haastateltavien mukaan seurakunnan työntekijät tekevät yhteistyötä eri verkostojen kanssa: kirkon ja seurakunnan sisällä, kunnan sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhteistyötä muiden kuin kirkollisten toimijoiden kanssa helpottaa työntekijän henkilökohtaiset kontaktit muihin työntekijöihin. Myös asiakkaan ohjaaminen tarvittavan avun piiriin on helpompaa, kun työntekijät ovat kontaktissa keskenään. Yhteistyötä vaikeuttaa sosiaalityöntekijöiden suuri vaihtuvuus sekä seurakuntatyön huono tunnettaavuus.

Tutkimuksessa työntekijät toivat esille verkostojen merkitystä perheiden ohjaamisen kannalta. Seurakunnan työntekijät ohjaavat perheitä seurakunnan lisäksi myös seurakunnan ulkopuolella tarjottavan avun piiriin. Rättyän (2009, 96–97) tutkimuksen mukaan diakoniatyöntekijät ovat verkostoituneita ja he tekevät mielellään yhteistyötä myös rovastikunnan muiden diakoniatyöntekijöiden, terveyskeskuksen, psykologin, psykiatrisen erikoissairaanhoidajan, kotipalvelun, kotisairaanhoidon ja sosiaalihoitajan kanssa.

8.1.2 Diakonisen perhetyön suunnittelu ja toteuttaminen

Tutkimuksemme tulosten mukaan diakonisen perhetyön suunnitteluun saivat vaikuttaa sekä työntekijät itse että asiakkaat. Lisäksi työn suunnitteluun vaikuttivat resurssit, perinteet ja arvot. Diakonisen perhetyön suunnittelu sisältyi useampaan eri työalaaan ja näkyi siten eri työalojen toimintasuunnitelmissa.

Jyväskylän seurakunnan työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksia diakonisen perhetyön sisältöön kuvattiin runsaiksi. Oma persoona ja arvostuksen kohteet vaikuttivat työmuotojen valikoitumiseen ja toiminnan sisältöön. Työn mielekkyys ja laadukkuus motivoivat työntekijöitä. Asiakkaiden tarpeet ja toiveet otettiin huomioon diakonisen perhetyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Asiakaspalautteen keräämistä pidettiin tärkeänä ja työtä suunniteltiin saatujen palautteiden perusteella. Perheitä otettiin myös mukaan toiminnan suunnitteluun. Työn suunnittelussa huomioitiin myös perhetyön tulevaisuus ja perheiden tarpeet.

Resurssien yleinen pieneneminen seurakunnissa vaikutti myös diakoniseen perhetyöhön, vaikka perhetyötä pidettiin tärkeänä. Diakoniseen perhetyöhön panostamisen koettiin olevan pois muilta työmuodoilta. Puuttuvaksi resurssiksi mainittiin aika. Erityisesti kotikäyntityö oli supistunut. Vanhat perinteet, toimintatavat ja rutiinit sitoivat työntekijöitä työn suunnittelussa. Työn sisällön suunnittelun kerrottiin kuitenkin vapautuneen Jyväskylän seurakunnissa. Haastateltavat pitivät urautumista haasteena, sillä muutostarpeita ei aina havaittu ajoissa. Tämä johti myös siihen, että työmuodot eivät olleet ajanmukaisia. Työntekijöillä oli kuitenkin halua kehittää toimintaansa ja päästä vanhoista rutiineista yli. Diakonisessa perhetyössä suunnittelussa näkyivät kristilliset arvot. Lähimmäisen rakastaminen, kunnioittaminen ja palvelu nousivat toimintaa ohjaaviksi arvoiksi. Perheen ja kodin merkitystä haluttiin nostaa esiin ympäristöarvojen ohella.

Diakonisessa perhetyössä oli havaittavissa kolmenlaisia tavoitteita. Hengelliset ja yhteisölliset tavoitteet nousivat Raamatun arvoista sekä seurakuntien omista tavoitteista. Ennaltaehkäisevät ja terveyttä edistävät toimintatavat taas tähtäsivät asiakkaiden hyvinvointiin ja auttamiseen. Hengellisinä tavoitteina oli pitää kristillistä ilosanomaa ja arvomaailmaa esillä. Myös hädässä olevien auttamista pidettiin tärkeänä. Matalakynnys, avoimuus ja yhteisöllisyys nostettiin tavoitteiksi runsaan osanottajakunnan lisäksi. Kirkkolaki, Jyväskylän seurakunnan strategia sekä kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia pitävät samansuuntaisia hengellisiä tavoitteita sisällään.

Jyväskylän alue seurakuntien diakonisen perhetyön tekijöiden mielestä diakoninen perhetyö on ennaltaehkäisevää. Perheiden kutsumisella yhteen ja verkostoimisella koettiin olevan vahvasti ennaltaehkäisevää vaikutusta perheiden vaikeuksiin. Myös Juntusen (2011, 89) mukaan diakoniatyöntekijät pitävät yhteisöllisyyden tukemista niin merkittävänä, että sen toivotaan jopa osittain korjaavan taloudelliseen apuun kuuluvan aineellisen avun. Moniammatillinen verkostotyö ja asiakkaiden ohjaaminen muuhun toimintaan tai palveluihin seurakunnassa sekä yhteiskunnassa oli konkreettista auttamista. Kotikäyntityötä pidettiin ennaltaehkäisevän työn yhtenä tärkeimmistä työmuodoista. Kotikäynnit nostetaan sekä Rättyän (2009), Rundgrenin (2008) että Juntusen (2011) tutkimuksissa merkittäviksi työmuodoiksi.

Terveydenhoitoalan koulutus antoi edellytyksiä terveydenedistämiseksi. Käytännössä terveyden edistäminen näkyi ihmisten tukemisena, käytännön auttamisena ja ohjaamisena toisten ihmisten pariin. Rättyän (2009, 98–99) tutkimuksessa perheiden käytännöllinen ja emotionaalinen tukeminen oli myös merkittävä osa diakonista perhetyötä. Emotionaalista tukemista kuvattiin samansuuntaisesti keskustelemisena, kuuntelemisena ja ratkaisujen etsimisena. Terveyden edistäminen oli esillä toiminnan sisällöissä muun muassa asiantuntija luentojen ja keskusteluaiheiden kautta. Lisäksi työntekijät kiinnittivät itse huomiota valintoihinsa muun muassa tarjoilun terveellisyys suhteen. Asiakkaiden terveyttä edistettiin auttamalla heitä käytännössä tai antamalla ohjausta. Rättyä (2009, 97) kuvaa vastaavanlaisia käytännön auttamismuotoja. Haastatteluun osallistuneiden työntekijöiden mielestä toisten ihmisten pariin kannustaminen oli terveyttä edistävää tukemista. Juntunen (2011, 89) ja Rättyä (2009, 110) kuvaavat myös tutkimuksissaan, että diakoniatyöntekijöiden mielestä asiakkaita auttaa toisten ihmisten seuraan ohjaaminen ja yhteisöllisyyteen kannustaminen.

8.1.3 Diakonisen perhetyön kehittäminen

Tutkimuksessa tuli esille yhteiskunnan muutoksista johtuvia haasteita diakoniselle perhetyölle. Haasteiksi koettiin globaalit tapahtumat, ihmisten eriarvoistuminen, syrjäytyminen sekä myös resurssien pieneneminen yhteiskunnan talouden tilanteen heikentyessä. Tulevaisuuden haasteeksi koettiin entistä vaikeammat ongelmat asiakasperheissä. Lastensuojelutilastojen perusteella haastatteluihimme osallistuneiden työntekijöiden huoli perheistä ja eriarvoistumisesta on aiheellinen. Myös Lainiala (2010, 54–56) tuo esille eriarvoistumisen, sillä elinkustannusten nousu maassamme on vaikuttanut heikentävästi erityisesti yksinhuoltajaperheiden taloudelliseen tilanteeseen.

Tässä tutkimuksessa haastateltavat arvioivat, että perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi tullaankin tarvitsemaan entistä tiiviimpää ja moniulotteisempaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken, kuten terveydenhuoltolaki (2011) jo nykyisellään kuntia edellyttää. Myös Pyykön (2011) mukaan diakoniatyön tehtävänä on täydentää julkista auttamistoimintaa.

Asioiden puheeksi ottamisessa ja eteenpäin viemisessä työyhteisön sisällä oli parantamisen varaa haastateltavien mukaan. Myös omasta työroolistaan ja toimenkuvasta irrot-

tautumista pidettiin tarpeellisena työhön vaadittavien voimavarojen turvaamiseksi. Konkreettisia tutkimuksessa ilmenneitä tavoitteita olivat diakonisen perhetyön työryhmän perustaminen, päiväkotien kristilliseen kasvatukseen panostaminen, isälapsitoiminnan, isovanhempi-lapsitoiminnan ja työssäkäyvien perheiden iltatoiminnan kehittäminen.

Kouluttautumiseen tutkimuksemme haastateltavat suhtautuivat varsin myönteisesti ja koulutus oli työn toteuttamisen ja kehittämisen kannalta tarpeellista. Yhden työntekijän kouluttautumisen katsottiin hyödyntävän laajasti koko työyhteisöä, silloin kun tietoa ja osaamista voitiin jakaa myös koulutuksiin osallistumattomien työtovereiden kanssa. Tiedon jakamiseen toivottiin kiinnitettävän jatkossa enemmän huomiota. Koulutustoi-veena tuotiin esille työssä jaksamiseen liittyvät aiheet.

Tutkimuksemme haastateltavat arvioivat, että tällä hetkellä diakonisella perhetyöllä on riittävät resurssit käytettävissä onnistuneen ja laadukkaan työn toteuttamiseksi. Olemassa olevien resurssien kohdentamista haluttaisiin tarkistaa. Yhteisten tavoitteiden tunteminen ja määrittäminen vaikuttaisi olevan haastateltavien mukaan resurssien järkevän hyödyntämisen kannalta tarpeellista. Tulevaisuudessa työntekijämäärän tarpeen arvioitiin kasvavan, mutta myös vapaaehtoistoimijoita toivottiin tulevaisuuden voimavaroiksi diakonisessa perhetyössä. Vapaaehtoisten kouluttamiselle on tulevaisuudessa tarvetta.

Diakonisen perhetyön kehittämishaasteeksi tutkimuksessa nousi työntekijöiden omien voimavarojen hyödyntäminen muutosten aikaan saamiseksi. Vanhoista epäkäytännöllisiksi havaituista tavoista, tottumuksista ja perinteistä poisoppiminen on vaikeaa. Vaarana on, että mahdollisesti havaitut puutteet jäävät korjaamatta, vaikka työntekijät ne tiedostaisivatkin. Asiakkaiden tarpeisiin vastaava työ koettiin työntekijälle mielekkääksi. Lisäksi työntekijän motivaatio kehittää työtä oli hyvä, silloin kuin kehittämistarve oli asiakaslähtöinen.

Kehittämistyön lähtökohtana haastattelemamme työntekijät eivät halunneet pitää omia tarpeitaan tai uteliaisuuttaan. Diakonisen perhetyön kehittämisen haasteena oli seurakunnan ja diakonisen perhetyön esille tuominen positiivisella tavalla. Rohkeutta toivottiin siihen, että työntekijät toisivat entistä vahvemmin esille olevansa nimenomaan seurakunnan työntekijöitä. Tiedotuksessa sekä nykyaikaisten tiedotusvälineiden hyödynnet-

tävyudessa oli kehitettävää. Tutkimukseemme osallistuneet työntekijät halusivat tehdä seurakuntaa entistä tunnetummaksi. Työn näkyväksi tuomista puoltaa myös se, että Suomessa diakoniatyön asema on tunnustettu julkiseksi, yhteiskunnallisesti näkyväksi ja vaikuttavaksi toiminnaksi (Latvus 2011). Tutkimustulostemme mukaan haastattelemillamme työntekijöillä oli Jyväskylän seurakunnan strategian mukaisesti tavoitteena olla osana rohkeasti hengellistä ja reilusti välittävää seurakuntaa, jossa luodaan välittämisen ilmapiiriä ja tuodaan avoimesti evankeliumin sanomaa julki. (Jyväskylän seurakunta 2012b.)

8.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Maassamme asuvien perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi tarvitaan kattavaa ja tiivistettyä yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Apu tarvitsevalle perheelle tulee verkostoitumisen ja oikein kohdennetun tuen avulla löytää parhaiten soveltuvat palvelut. Seurakuntayhteyden luomisen ja perheiden keskinäisen verkostoitumisen avulla voidaan ennaltaehkäistä tavallisten perheiden ongelmia. Diakoninen perhetyö tarjoaa juuri tämänkaltaista toimintaa. Ryhmätoimintaa voisi kehittää siten, että perheitä kannustettaisiin autamaan toinen toisiaan. Seurakunnan työntekijä voisi konkreettisesti olla mukana koti-toissa, kuten yhdessä tutkimukseemme osallistuneessa alue seurakunnassa oli jo toimittu. Lisäksi työhön voisi sovitusti ottaa mukaan avuksi jonkun toisen vapaaehtoisen perheen. Parhaimmillaan työ voisi johtaa siihen, että perheet voisivat olla apuna ja tukena toinen toisilleen ilman työntekijän mukanaoloa. Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että perheiden yhteen kutsumisella on ongelmia ennaltaehkäiseviä vaikutuksia. Esimerkiksi seurakunnan alueelle muuttaneet perheet kutsutaan tutustumaan toisiinsa seurakunnan tiloissa jonkun teeman kautta ja näin perheet saisivat vertaistukea ja heihin saataisiin kontakti ennen kuin ongelmia ilmenee.

Seurakunnan tarjoaman avun vastaanottaminen voi olla perheelle helpompaa, koska diakoniseen perhetyöhön hakeutumiseen ei liity kunnallisen lastensuojelun perhetyön tavoin kontrollin elementtejä. Huolestuttavaa on mielestämme kuitenkin se, että diakoniseen perhetyöhönkin perheet hakeutuvat vasta ongelmien hankaloiduttua. Avun hakemisen kynnyksestä tulee pyrkiä madaltamaan. Seurakunnan tulee siis aktiivisesti tarjota apua perheille ja kiinnittää huomiota tiedottamiseen.

Havaintojemme perustella diakonisessa perhetyössä on mahdollisuuksia täydentää kunnallista perhetyötä perheiden tarpeista nousevalla tavalla, koska diakonista perhetyötä tekevillä työntekijöillä on halu tehdä perheiden tarpeita vastaavaa työtä. Perheet toivovat erityisesti konkreettista apua arkisiin askareisiin, kuten siivoamiseen, ruuanlaittoon ja lasten hoitoon. Nykyisellään muun muassa alue seurakunnissa toteutettava lapsiparkkitoiminta sekä käytännön kotiapu on juuri sellaista apua, jolla pystytään ennaltaehkäisemään perheiden uupumista. Tämän kaltaista toimintaa kannattaa ylläpitää ja kehittää jatkossakin, sillä seurakunnan toteuttamalla diakoniatyöllä on tarkoitus kohdistaa apua erityisesti sinne, minne muu apu ei yllä.

Perustamalla alue seurakuntiin moniammatillisia diakonisen perhetyön tiimejä voitaisiin yhteiset tavoitteet saada selkeämmin tuotua esille ja työtä voitaisiin tehdä järjestelmällisemmin. Ammatillisten toimijoiden lisäksi vapaaehtoistoimijoita tarvitaan tulevaisuudessa enemmän, mutta haasteeksi voi muodostua vapaaehtoisen kouluttamiseen tarvittavien resurssit löytyminen.

Jyväskylän alue seurakunnissa näyttäisi tämän tutkimuksen mukaan olevan riittävät resurssit diakonisen perhetyön toteuttamiseen, mutta resurssien oikein kohdentamisesta on parannettavaa. Diakoniseen perhetyöhön panostaminen vaatii työn sisältöjen uudelleen miettimistä ja priorisointia. Työn suunnittelussa tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota ajankohtaisten asioiden ja aikakauden ilmiöiden seuraamiseen, jotta perheiden tarpeisiin pystytään vastaamaan. Urautumisen ja perinteiden sijaan ennakkoluulottomalle ja kokeilevalle työotteelle tulee tarjota mahdollisuuksia. Seurakunta ja diakoninen perhetyö on huonosti tunnettua, joten tiedottamiseen ja uusiin viestintäkeinoihin tulee kiinnittää huomiota.

Diakonisen perhetyön hengelliset ja yhteyttä edistävät tavoitteet ovat samassa linjassa kuin evankelis-luterilaisen kirkon strategiat. Ennaltaehkäisevyys ja terveydenedistäminen näkyvät myös käytännön diakonisessa perhetyössä. Hengellisten, terveyttä edistävien ja ennaltaehkäisevien elementtien moniulotteisuuden vuoksi diakoninen perhetyö on ainutlaatuista kunnalliseen perhetyöhön verrattuna. Diakonista perhetyötä tekevät ovat koulutusmyönteisiä ja koulutus vaikuttaa positiivisesti halukkuuteen kehittää omaa työ-

tä. Työntekijät toivovat koulutusta myös tulevaisuudessa. Koulutuksen kautta saatua osaamista tulee jakaa entistä tehokkaammin koko työyhteisön kesken.

Jatkotutkimusaiheiksi ja kehittämishankeideoiksi esitämme seuraavia aiheita:

- Kunnallisten toimijoiden käsitykset seurakunnan tekemästä diakonisesta perhetyöstä.
- Perheiden kokemuksia ja toiveita diakonisesta perhetyöstä.
- Seurakunnan ja muiden toimijoiden yhteistyön kehittäminen diakonisen perhetyön alueella.
- Kehittämishanke diakonisen perhetyön laajentamiseksi kaikkiin alue seurakuntiin Jyväskylässä.

8.3. Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tutkimusprosessi on kuvattu totuudenmukaisesti sen luotettavuuden lisäämiseksi. Tutkimusprosessia arvioitiin sen kaikissa vaiheissa Kylmän & Juvakan (2007,130-133) luoman ”tutkimuksen luotettavuuden arviointi tutkimusprosessin eri vaiheissa” - taulukon kautta. Jotta tutkimus olisi mahdollisimman validi ja reliabeli kiinnitimme tietoisesti huomiota seuraaviin asioihin aineiston ja tutkimukseen osallistujien liittyen:

Saimme teemahaastattelulla luotettavaa tietoa siitä, millaista työtä alue seurakunnissa tehdään. Haastattelussa kerätyn aineiston laatuun vaikuttaa onnistunut haastattelu. Paras tapa varmistaa haastattelun onnistuminen, on hyvä valmistautuminen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35,184–185.) Meillä oli kokemusta työelämästä ja edellisistä tutkimuksista. Koska haastatteluja järjestettiin kolme, oli meillä mahdollisuus parantaa haastattelua ennen seuraavia.

Haastattelukysymysten testaaminen oli välttämätöntä kyselyn muotoilun parantamiseksi. Otimme huomioon myös sen, että ryhmähaastattelulla kerätyn aineiston haasteena saattaa olla haastateltavien sosiaalinen paine vastata ryhmää miellyttäviä vastauksia. Lisäksi haastattelujen luotettavuuteen voi vaikuttaa se, että olennaisia asioita ei ole osat-

tu kysyä tai haastateltavat ovat jättäneet kertomatta asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 72–73.)

Haastateltavat osallistuivat vapaaehtoisesti ja he osoittivat kiinnostusta tutkimustuloksi-
en julkaisuun. Aineiston luotettavuuteen olisi voinut vaikuttaa negatiivisella tavalla se,
että haastatteluun ei saada osallistumaan riittävän kattava joukkoa tai haastatteluun osal-
listujilla ei ole aiheesta riittävää tietoa. Kuitenkin haastateltavat edustivat eri ammat-
tialoja ja he olivat aktiivisesti mukana diakonisessa perhetyössä, voitiin haastateltavien
määrää pitää kattavana ja haastatteluun osallistujien tietoja diakonisesta perhetyöstä
riittävinä. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008, 35,184–185.)

Aineiston laatua paransi lisäksi se, että haastattelut litteroitiin mahdollisimman pian
haastattelujen jälkeen. Aineiston laatuun vaikutti lisäksi haastattelussa käytetyn teknisen
välineistön kunto, joka osoittautui hyväksi kaikissa haastatteluissa. Näin ollen pystyim-
me välttämään virheitä aineiston kirjaamisessa. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008,
35,184–185.)

Etenimme aineiston ehdoilla ja otimme alkuperäisilmaisuja analyysin tueksi riittävästi.
Analyysin luotettavuutta heikentää se, ettei tutkimukseen osallistuneita käytetty tutki-
mustulosten arvioinnissa (Kylmä & Juvakka 2007, 133). Teimme opinnäytetyötä kah-
den opiskelijan voimin, jolloin meillä oli mahdollisuus työn jokaisessa vaiheessa jakaa
keskenämme ajatuksia ja mielipiteitä, mikä auttoi työn eettisessä tarkastelussa sekä työn
laadun valvonnassa erityisesti aineiston analysointi- ja tulkintavaiheessa. Tutkimuksen
luotettavuutta lisää tutkijatriangulaati. Tutkijatriangulaatiolla tarkoitetaan useamman
tutkijan saman ilmiön tai aineiston tutkimista. (Hirsjärvi ym. 2010, 233). Myös opinnäy-
tetyön ohjausta pyrittiin hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan. Raportista pyrittiin
tekemään mahdollisimman selkeä niin, että tulokset ja tutkijoiden tekemät johtopäätök-
set ovat selkeästi suhteessa toisiinsa. Diakonista perhetyötä ilmiönä pyrittiin kuvaamaan
niin, että lukija voi ymmärtää ja saada aiheesta uutta tietoa. (vrt. Kylmä & Juvakka
2007, 133.)

Tutkimuksen kaikissa vaiheissa on pyritty huomioimaan eettiset periaatteet. Tutkimus
tehtiin seurakunnan diakoniatyöstä vastaavan työalasihteerin esittämän toiveen perus-
teella. Lupa tutkimukselle saatiin sanallisesti. Tutkimukseen osallistujia tiedotettiin dia-

konian työalasihteerin kautta, haastatteluja sovittaessa sekä haastattelutilanteessa. Tälöin haastateltavilta kysyttiin lupa videoimiseen/äänien nauhoittamiseen myöhemmin tehtävän aineiston litterointia varten. Haastateltavia tiedotettiin, että aineiston käsittelyn jälkeen video sekä äänimateriaali hävitetään. Lisäksi kerrottiin, että yksittäisten henkilöiden lausumia ei tulla nostamaan nimellä esiin tutkimusten tuloksissa. Haastatteluihin osallistujilla oli videointi tiedossa etukäteen ja heillä oli mahdollisuus myös kieltäytyä haastattelusta. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2008, 63.) Tutkimuksen analysointi ja raportointivaiheessa pyrittiin suojelemaan haastateltavien yksityisyyttä eikä tutkimuksesta tai sen raportoinnista aiheudu haittaa tutkimukseen osallistujille. Tutkimuksen pyrkimys on yleisen hyvä ja Jyväskylän seurakunnan palveleminen uuden tutkimustiedon kautta. (vrt. Kylmä & Juvakka 2007, 153–155.)

8.4 Omat kokemukset tutkimusprosessista

Ammattikorkeakoulu -tasoinen opinnäytetyö oli prosessina jo kummankin opiskelijan kertaalleen kokema, joten tiesimme jo työn aluksi työn olevan aikaa vievää. Aikuisopiskelijana saimme kokemusta työn, perheen ja muun opiskelun yhteensovittamisesta opinnäytetyön tekemisen kanssa. Opinnäytetyötä varten varatun ajan osasimme käyttää hyödyllisesti, kenties juuri käytettävissä olevan rajallisen ajan vuoksi. Pystyimme kohdallaisen hyvin pysymään aikataulussa, mutta työn loppuvaiheessa kuitenkin huomasimme vielä asioita, joihin olisimme voineet jo aikaisemmin kiinnittää huomiota.

Opinnäytetyön aineisto osoittautui hyvin laajaksi ja aineiston litterointi ja käsittely vei aikaa. Pienemmällä aineistolla emme kuitenkaan olisi saaneet näin kattavaa kuvausta, joten työn tekemisen jälkeen laajan aineiston käyttö tuntuu työläältä, mutta järkevältä ratkaisulta. Virheitäkin matkan varrella sattui. Tekemässämme tiedotteessa olisi ollut muutamia korjattavia asioita, joita emme ennen lähettämistä olleet huomanneet. Onneksi suuremmilta kömmähdyksiltä vältyttiin.

Tutustuminen diakoniseen perhetyöhön oli antoisaa. Tutkimuksen tekemisen kautta meille tarjoutui mahdollisuus syventää ammatillista osaamistamme diakonisesta perhetyöstä. Opinnäytetyöprosessi antoi valmiuksia diakoniatyön kehittämiseen ja syvälli-

sempään tarkasteluun. Diakoniatyöhön liittyvä opinnäytetyö vahvisti lisäksi diakonissan ammatillisen identiteetin kehittymistä.

LÄHTEET

- Diakonia- ammattikorkeakoulu 2011. Terve sielu terveessä ruumissa - diakonissat terveyden edistämisen toimijoina. 2011 – 2013. Viitattu. 14.1.2012.
<http://www.iisalmenseurakunta.fi/326-tutkimus-ja-kehittamishanke-20112013-diakonissat-terveyden-edistamisen-toimijoina>
- Haaparanta, Pauliina & Hietikko, Hanna 2010. ”On siitä tosi paljon hyötyä. Antaa voimia, ettei heitä kirvestä kaivoon.” Asiakkaiden kokemuksia lastensuojelun perhetyön pilotista Tampereella. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Haastettu kirkko 2012. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Oy Yliopistokustannus. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 20.4.2012.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27857/diakonia.pdf?sequence=1>
- Juntunen, Elina 2011. Vain hätäapua? Taloudellinen avustaminen diakoniatyön professionaalisen itseymmärryksen ilmentäjänä. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2011:3. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Väitöskirja. Viitattu 15.1.2012.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27770/vainhata.pdf?sequence=1>
- Jyväskylän kaupunki i.a.a Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut. Lastensuojelun perhetyö. Viitattu 17.11.2012.
<http://www.jyvaskyla.fi/sote/perheet/lastensuojelu/perhetyo>
- Jyväskylän kaupunki i.a.b Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut. Lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu ja perhetyö. Viitattu 17.11.2012.
- Jyväskylän seurakunta 2012a. Diakonia. Viitattu 14.1.2012.
<http://www.jyvaskylanseurakunta.fi/apua/diakonia/>

- Jyväskylän seurakunta 2012b. Jyväskylän seurakunnan strategia vuoteen 2020. Viitattu 18.10.2012.
http://www.jyvaskylanseurakunta.fi/palvelut_ja_yhteystiedot/strategia/
- Jyväskylän seurakunta 2012c. Perheneuvonta. Viitattu 18.10.2012.
<http://www.jyvaskylanseurakunta.fi/apua/perheneuvonta/>
- Jyväskylän seurakunta 2012d. Yleistä tietoa seurakunnasta. Viitattu. 14.1.2012.
http://www.jyvaskylanseurakunta.fi/palvelut_ja_yhteystiedot/yleista_tietoa_seurakunnasta/
- Jyväskylän seurakunnan kirkkoneuvosto 2010. Pöytäkirja 17.3.2011
<http://www.jyvaskylanseurakunta.fi/@Bin/162898/10031703PKKn.doc>
- Kananen, Jorma. 2008 Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kemppainen Jaana 2007. Perhetyö ja vertaisryhmätoiminta perhekeskuksessa. Jyväskylä seudun Perhe-hanke. <http://www.sosiaaliportti.fi/File/b1dbd400-de19-441a-8948-97c549cc6256/Perhety%C3%B6+ja+vertaisryhm%C3%A4toiminta+Kemppainen.ppt#262,10,Neuvolan%20perhety%C3%B6n%20ty%C3%B6menetelm%C3%A4t>
- Kirkkohallitus 2007a. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Viitattu 9.1.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Kirkkohallitus 2007b. Kirkko ja lastensuojelutyö. Tausta-aineistoa varhaisesta tukemisesta ja lastensuojelusta seurakunnan työntekijöille. Viitattu 24.11.2011.
<http://www.evl.fi/KirkkojaLastensuojelutyo.pdf>
- Kirkkohallitus 2011. Kirkon tilastollinen vuosikerta 2010. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 22.10.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/Vuosikirja_2010.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/Vuosikirja_2010.pdf)
- Kirkkohallitus i.a, Kasvatus ja nuorisotyö. Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Suomen evankelisluterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio ja visio

- sekä strategia 2010. Viitattu 10.1.2012. http://www.evl-slk.fi/files/39/lapsi_ja_nuorisotyön_strategia04.pdf
- Kirkkojärjestys 1991/1055, 8.11.1991. Viitattu 24.11.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 24.11.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- Kirkko muutosten keskellä 2004. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja.
- Korhonen, Leena & Saarela, Pia 2004. Rakkaudesta perheiden arkeen. Näkökulmia Järvenpään seurakunnan diakonisen perhetyön kehittämiseen. Diakonia ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Kylmä, Jari & Juvakka, Taru. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki. Edita.
- Lainiala Lassi (toim.) 2010. Perhebarometri 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet –Perheen paluu. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E39/2010.
- Laki hedelmöityshoidosta 22.12.2006/1237
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061237>
- Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010950>
- Lastensuojelulaki 20.12.2010/1380 Viitattu 17.11.2012
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Latvus, Kari 2011. Karitatiivisen diakoniakäsitteen synty. Diakonian tutkimus. Diakonian tutkimuksen seura. Viitattu 24.11.2011
http://dts.fi/files/2009/10/DT2_2011.pdf
- Metsämuuronen, Jari 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 4. laitos. Helsinki: International Methelp.
- Mikkelin seurakuntayhtymä. i.a. Diakoninen perhetyö. Viitattu 9.1.2012.
http://www.mikkelinseurakunnat.fi/fi/apua_elamaan/diakonia/seurakuntayhtyma/diakoninen_perhetyo/?id=375
- Nikama, Hanna & Vahtera, Nina 2008. ”Aikamoinen soppa keitettäväksi.” Diakonisen perhetyön mahdollisuuden Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymässä. Diakonia ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Nylund Marianne & Yeung Anne Birgitta toim. 2005. Vapaaehtoistoiminta, anti, arvot ja osallisuus. Vastapaino. Tampere.

- Oulun evankelis-luterilaiset seurakunnat i.a. Diakoninen lapsi- ja perhetyö. Viitattu 9.1.2012. <http://www.oulunseurakunnat.fi/prime173.aspx>
- Paajanen, Pirjo (toim.) 2007. Perhebarometri 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E30/2007
- Pyykkö, Raija 2011. Hengellisen ja maallisen rajalla. Kamppailu seurakuntien diakoniatyöntekijöiden sosiaalisesta ja kulttuurisesta toimialueesta. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. <http://um.fi/urn:isbn:978-951-44-8606-7>
- Reijonen, Mikko i.a. Perhetyö. Perhetyö avohoidon tukitoimena. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 17.11.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>
- Rotkirch, Anna 2007. Johdanto. Teoksessa Paajanen Pirjo toim. Perhebarometri 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E30/2007
- Rundgren, Marjo 2008. Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena. Diakonia ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö ylempi ammattikorkeakoulu .
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja. Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710. Viitattu 17.11.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kirkon perhetyö. Viitattu 16.11.2012. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content386525>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus 30.12.2010/1326. Viitattu 14.1.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101326>
- Tilastokeskus 2011. Lastensuojelu 2010 Tilastoraportti 29/2011 Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2011. THL. <http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>
- Tilastokeskus i.a. Käsitteet ja määritelmät. Viitattu 14.1.2012. <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Vilén, Marika; Seppänen, Paula; Tapio, Nina & Toivanen Riikka (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

LIITE 1. Tiedote tutkimuksesta

Hyvät diakonisen perhetyöntekijät,

Teemme opinnäytetyönämme tutkimusta Jyväskylän seurakunnan diakonisesta perhetyöstä. Haluamme selvittää, millaista diakonista perhetyötä Jyväskylän alue seurakunnissa tehdään, mihin toimintamalleihin diakoninen perhetyö perustuu ja miten diakonista perhetyötä voitaisiin kehittää.

Tarkoituksenamme on haastatella kolmen eri alue seurakunnan (Vaajakoski, Keltinmäki, Kuokkala) diakoniatyöntekijöitä, sekä mahdollisia muita diakoniseen perhetyöhön osallistuvia henkilöitä. Mikäli alue seurakunnassanne on ns. perhetyön tiimi, niin toivomme kaikkien tiimiin kuuluvien osallistuvan mahdollisuuksien mukaan haastatteluun (papit, lastenohjaajat, nuorisotyöntekijät jne.)

Haastattelut toteutetaan ryhmähaastatteluina ja haastattelutilanteet videoidaan aineiston myöhempää käsittelyä varten. Tallenteet hävitetään heti aineiston analysoinnin jälkeen. Videoinnista huolimatta haastatteluun voi osallistua rennolla mielellä. Haastatteluun osallistuvia tiedotetaan etukäteen keskusteltavista teemoista. Haastattelujen ajankohta sovitaan osallistujien toiveidenne perusteella, kuitenkin kevään 2012 aikana.

Terveisin:

Muuntokoulutuksen opiskelijat Jyväskylästä

Laura Hämäläinen
(yhteystiedot)

Maiju Koistinen
(yhteystiedot)

LIITE 2. Haastattelurunko

Esittelemme itsemme ja opinnäytetyömme aiheen:

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Jyväskylän seurakunnan diakonisen perhetyön tilannetta. Tavoitteemme on kuvata sitä, millaista perhetyö on Jyväskylän seurakunnan alue seurakunnissa. Kerromme videoinnista ja haastatteluun varatusta ajasta. Laitteiston käytön vuoksi ohjeistamme puhumaan kuuluvasti ja yksi kerrallaan. Pyydämme kaikkia henkilöitä esittäytymään ja kertomaan työstään lyhyesti.

1. Millaista diakonista perhetyötä (Vaajakosken, Säynätsalon ja Keltinmäen) alue seurakunnassanne tehdään?

Mitä on diakoninen perhetyö?

- Miten te määrittelette diakonisen perhetyön?

Ketkä alue seurakunnassanne tekevät diakonista perhetyötä?

- Teettekö diakonista perhetyötä tiimissä?
- Miten tiimityö näkyy käytännössä?
- Millainen osuus vapaaehtoisilla on diakonisessa perhetyössä?

Millaisia perheitä kohtaatte työssänne?

- Mistä perheet tulevat diakonisen perhetyön piiriin?
- Kuka ohjaa perheet diakonisen perhetyön piiriin?

Millaista yhteistyötä teette muiden toimijoiden kanssa?

- Millaista yhteistyötä teette kirkon sisäisten toimijoiden kanssa? (perheasiainneuvottelukeskus, rovastikunnat, hiippakunnat yms.)
- Millaista yhteistyötä teette kunnan ja kolmannen sektorin kanssa?
- Keitä ammatillaisia konsultoitte omassa työssänne?
- Ohjataanko diakonisesta perhetyöstä perheitä muun avun piiriin? Minne?

2. Millaiset tekijät ohjaavat diakonista perhetyötä?

Onko seurakunnassanne diakonisen perhetyön toimintasuunnitelmaa?

- Miten toimintasuunnitelma näkyy käytännön työssä?
- Miten perheiden toiveet huomioidaan työn suunnittelussa?
- Miten työntekijät vaikuttavat työn sisältöön ja työmuotoihin?

Millaisia työmuotoja ja toimintamenetelmiä diakoniseen perhetyöhön kuuluu (leirit, kerhot)?

- Millaisia keinoja (keskustelu, musiikki, draama) diakonisessa perhetyössä käytetään?
- Miksi käytätte mainitsemaanne työmuotoja ja toimintamenetelmiä?

Millaisia tavoitteita diakonisella perhetyöllä on alue seurakunnassanne?

Miten ennaltaehkäisevä työ näkyy diakonisessa perhetyössä?

Miten terveydenedistäminen näkyy käytännössä?

Mitkä arvot ovat teille tärkeitä diakonisessa perhetyössä?

3. Millaisia ovat työntekijöiden näkemykset diakonisen perhetyön tulevaisuudesta?

Miten kehittäte diakonista perhetyötä?

Millaisia tavoitteita asetatte seuraaville kolmelle vuodelle?

- Millaisia resursseja tarvitsette työn toteuttamiseen?
- Millaista yhteistyötä teidän on tarkoitus tehdä tulevaisuudessa eri tahojen kanssa?

Millaista täydennyskoulutusta te tarvitsette diakoniseen perhetyöhön?

Millaisia haasteita diakonisessa perhetyössä arvioitte tulevan vastaan seuraavan kolmen vuoden kuluessa?

Millaisia kokemuksia teillä on diakonisesta perhetyöstä

LIITE 3. Esimerkki sisällönanalyysin toteuttamisesta

Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria		
Diakonisella perhetyöllä ei ole omaa toimintasuunnitelmaa.	Toimintasuunnitelmat	Diakonisen perhetyön suunnittelu		
Diakoninen perhetyö sisältyy lapsi- ja perhetyön toimintasuunnitelmaan				
Diakoninen perhetyö sisältyy useiden toimialojen toimintasuunnitelmaan.				
Diakoniatyöllä on oma toimintasuunnitelma, joka laaditaan aikaisempien vuosien työtä tarkkailemalla sekä seuraamalla tilastoja väestöstä.				
Perhetyö on valittu ykkös -painopistealueeksi.				
Diakonisesta perhetyöstä ei käytetä nimitystä toimintasuunnitelma, vaan sen sijaan se on yksi työn painopiste.				
Diakoninen perhetyö on toimintaa, joka huomioidaan toimintasuunnitelmassa ja siten on alueneuvoston hyväksymää.				
Toiminta suunnitelma näkyy käytännössä suunnitelmien toteuttamisena				
Toimintasuunnitelma arvioidaan.				
Toimintasuunnitelma on konkreettinen				
Toimintasuunnitelma on toimiva	Asiakaspalaute			
Palautteen antamiselle on aina mahdollisuus ja palautteen antamismahdollisuudesta on tiedotettu osallistujia.				
Asiakkaalta kysytään toiveita				
Palautetta kysytään toimintakausien alkaessa ja päättyessä				
Toimintaa suunnitellaan yhdessä perheiden kanssa				
Toiveiden esittäminen ja asiakaslähtöisyys on sisäänrakennettu diakonian kyselykaavakkeisiin.				
Työn suunnittelussa työntekijän on otettava huomioon perheiden tarpeet ja perhetyön tulevaisuus				
Asiakaskuntaan ei voida vaikuttaa				
Palautetta ja toiveita tulee vähän				
Työntekijöiden käsitysten mukaan asiakkaat ovat tyytyväisiä				
Perheet odottavat valmista ohjelmaa.				
Isä-lapsi toimintaa on toivottu. Kertaluontoisissa tapahtumissa on ollut runsaasti osallistujia				
Isovanhempi-lapsi toimintaa on toivottu, mutta mitään ei ole vielä toteutettu.				
Asiantuntijoita on toivottu luennoimaan				
Perheleiriä uusperheille on toivottu				
Työntekijät saavat itse vaikuttaa työn sisältöön paljon.			Työntekijöiden vaikuttaminen	
Työnsisältöön voi vaikuttaa aika hyvin resurssien puitteissa				
Työntekijät käyttävät omaa persoonaansa työvälineenä, jolloin työstä muodostuu työntekijän näköistä toimintaa.				